

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему
«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЗАБУДОВОЮ В М.КИЇВ»

Студент 2 курсу магістратури заочної форми навчання спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
КАЛИНОВСЬКИЙ Євген Анатолійович

До захисту

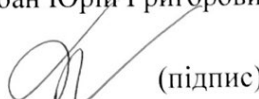

Науковий керівник
доктор політичних наук,
професор кафедри державного управління
ЛІКАРЧУК Наталія Василівна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі немає запозичень із праць інших авторів без відповідних посилань

Студент
(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри державного управління від «8» грудня 2023р., протокол № 13.

Завідувач кафедри, кандидат технічних наук Рубан Юрій Григорович

(підпис)

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ.....	3
ANNOTATION.....	4
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО	
АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	10
1.1. БАЗОВІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	10
1.2. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В РАМКАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
ЗАБУДОВОЮ МІСТ.....	16
1.3. РЕАЛІЗАЦІЯ ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: НА ПРИКЛАДІ	
М.КИЄВА.....	20
РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
ЗАБУДОВОЮ МІСТ.....	28
2.1. МІСТО ЯК СУБ'ЄКТ ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В ДЕРЖАВІ.....	28
2.2. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБУДОВИ МІСТ В РАМКАХ ДЕРЖАВНОГО	
УПРАВЛІННЯ.....	34
2.3. ЦЕНТРАЛІЗОВАНІ ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБУДОВОЮ МІСТА	
КИЄВА.....	40
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО	
УПРАВЛІННЯ ЗАБУДОВОЮ В М.КИЇВ.....	51
3.1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ	
ПРОЦЕСОМ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ МІСТА КИЄВА.....	51
3.2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗАБУДОВИ В МІСТІ КИЄВІ В РАМКАХ ДЕРЖАВНОГО	
УПРАВЛІННЯ.....	59
3.3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІСТОМ КИЄВОМ У РАМКАХ	
КОНЦЕПЦІЇ SMART CITY.....	64
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

АНОТАЦІЯ

Калиновський Євген Анатолійович - *Удосконалення механізмів державного управління забудовою в м.Київ.* – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

Тема дослідження присвячена актуальній проблемі удосконалення механізмів державного управління забудовою в м. Києві. Зростаючий попит на житло та комерційну нерухомість, екологічні проблеми, транспортна навантаженість та корупційні ризики вимагають ефективного планування та управління розвитком міста. Дослідження спрямоване на виявлення проблемних аспектів державного управління забудовою, визначення шляхів їх вирішення та розробку рекомендацій щодо поліпшення системи управління з метою забезпечення сталого розвитку Києва.

Метою є підвищення ефективності використання земельних ресурсів, збереження екологічної рівноваги, покращення міської мобільності та зменшення корупційних ризиків у сфері забудови. Дослідження базується на аналізі законодавства, вивченні передового досвіду інших міст-мегаполісів, а також опитуванні експертів у галузі міського планування та управління. Результати дослідження можуть бути використані для формування ефективних стратегій та політик в сфері забудови та розвитку міста, спрямованих на поліпшення якості життя мешканців та забезпечення сталого розвитку Києва.

Дослідження також враховує важливість використання сучасних інформаційних технологій і геопросторових аналітичних інструментів для ефективного моніторингу та управління розвитком міста. Розвиток "розумного міста" та інноваційних рішень може сприяти покращенню ефективності управління та забезпечити більшу зручність для мешканців.

Дослідження також розглядає інтереси та потреби різних соціальних груп, включаючи міських мешканців, бізнес, екологічні організації та громадські ініціативи. Забезпечення відкритості і включеності у процеси прийняття рішень може сприяти створенню більш справедливого та гармонійного міського середовища.

Отже, дане дослідження є актуальним і важливим кроком у вдосконаленні механізмів державного управління забудовою в м. Києві, сприяючи сталому розвитку столиці та задоволенню потреб мешканців в сучасному та життєздатному місті.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, забудова містом, місто Київ, механізми управління забудовою.

ANNOTATION

Kalynovsky Yevhen Anatoliyovych - Improvement of mechanisms of state management of development in the city of Kyiv. – Qualifying master's thesis on manuscript rights.

Qualifying master's thesis for obtaining a degree of higher education of the second (master's) level in the field of knowledge 28 "Public management and administration", specialty 281 "Public management and administration". – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

The topic of the research is devoted to the actual problem of improving the mechanisms of state management of development in the city of Kyiv. Growing demand for housing and commercial real estate, environmental issues, traffic congestion, and corruption risks require effective planning and management of city development. The research is aimed at identifying problematic aspects of state management of construction, determining ways to solve them, and developing recommendations for improving the management system in order to ensure the sustainable development of Kyiv.

The goal is to increase the efficiency of the use of land resources, preserve ecological balance, improve urban mobility and reduce corruption risks in the field of construction. The research is based on the analysis of legislation, the study of best practices of other megalopolises, as well as the survey of experts in the field of urban planning and management. The results of the study can be used to form effective strategies and policies in the field of construction and development of the city, aimed at improving the quality of life of residents and ensuring the sustainable development of Kyiv.

The study also takes into account the importance of using modern information technologies and geospatial analytical tools for effective monitoring and management of city development. The development of the "smart city" and innovative solutions can contribute to the improvement of management efficiency and provide greater convenience for residents.

The study also considers the interests and needs of different social groups, including urban residents, businesses, environmental organizations and community initiatives. Ensuring openness and inclusiveness in decision-making processes can contribute to the creation of a fairer and more harmonious urban environment.

Therefore, this study is a relevant and important step in improving the mechanisms of state management of development in the city of Kyiv, contributing to the sustainable development of the capital and meeting the needs of residents in a modern and viable city.

Key words: state administration, state administration mechanisms, city development, Kyiv city, development management mechanisms.

ВСТУП

Актуальність проблеми. Однією з найбільш помітних тенденцій глобального розвитку, що зберігає стійку динаміку протягом останніх кількох десятиліть, є, з одного боку, зростання числа міст, з іншого боку, збільшення кількості населення, що в них проживає. Сьогодні все більше і більше людей у всьому світі живе у великих містах, що постійно зростають, концентрація населення в них постійно збільшується. Оновлення міської житлової забудови є одним із напрямків житлової політики України, визначених у самостійне завдання в Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року. Її рішення має пріоритетне значення для підвищення якості життя українців. У всіх регіонах України потрібно проводити заходи щодо знесення старих й аварійних будинків, будівництва нового житла та об'єктів соцкультпобуту, капітального ремонту та модернізації інженерної інфраструктури. Це неможливо без масштабних інвестицій, проте регіональні та місцеві бюджети не завжди мають у своєму розпорядженні необхідні кошти. Актуальність теми надзвичайно важлива в сучасному контексті, існуючому на даний момент. Місто Київ, як столиця України, стикається з численними викликами та проблемами у сфері міського планування та забудови, які потребують негайних рішень та реформ. Місто Київ є одним з найбільших міст в Україні і привертає багато мешканців і інвесторів. Це призводить до збільшення попиту на житло та комерційну нерухомість. Удосконалення механізмів державного управління дозволить забезпечити ефективне використання земельних ресурсів та раціональну забудову міста. Зростання забудови може призвести до негативних екологічних наслідків, таких як забруднення повітря, зменшення зелених зон і загроза водним ресурсам. Удосконалення механізмів державного управління дозволить збалансувати потреби у забудові з вимогами щодо збереження навколишнього середовища. Розвиток міста потребує ефективної транспортної інфраструктури та планування для полегшення руху та зменшення транспортних заторів. Удосконалення

державного управління дозволить розробити та впровадити стратегії для покращення міської мобільності.

У сфері забудови часто виникають корупційні схеми, які завдають шкоди інтересам містян та держави. Удосконалення механізмів державного управління допоможе впровадити систему контролю, зменшити корупцію та забезпечити більшу прозорість та відповідальність у прийнятті рішень. Усі ці фактори свідчать про необхідність негайного удосконалення механізмів державного управління забудовою в м. Київ. Це сприятиме сталому розвитку міста, поліпшенню якості життя мешканців та збереженню середовища для майбутніх поколінь.

Актуальність теми «Удосконалення механізмів державного управління забудовою в м.Київ» полягає в тому, що місто Київ постійно зростає і розвивається. Розширення та планування забудови великого мегаполісу вимагають вдосконалення механізмів державного управління для забезпечення сталого розвитку, оптимального використання ресурсів та забезпечення комфорту мешканців. У контексті росту населення, збільшення транспортного руху, розвитку інфраструктури та інших аспектів життя міста, важливо розглядати механізми державного управління як ключовий фактор у забезпеченні якості життя та сталого розвитку Києва.

Об'єктом дослідження є державне управління забудовою.

Предметом дослідження є удосконалення механізмів державного управління забудовою в м.Київ.

Метою дослідження є визначення особливостей удосконалення механізмів державного управління забудовою в м.Київ.

Відповідно до поставленої мети було сформульовано такі **завдання**:

- проаналізувати базові аспекти ефективності державного управління;
- розкрити інноваційну політику в рамках державного управління забудовою міст;
- проаналізувати процес реалізації парадигми державного управління: на прикладі м.Києва;

- дослідити місто як суб'єкт та об'єкт управлінського процесу в державі;
- проаналізувати основні підходи до забудови міст в рамках державного управління;
- охарактеризувати централізовані державні механізми управління забудовою міста Києва;
- з'ясувати методологічні основи формування і розвитку системи управління процесом перетворення житлового фонду міста Києва;
- проаналізувати розвиток забудови в місті Києві в рамках державного управління;
- розкрити організація державного управління містом Києвом у рамках концепції Smart City.

Методологічною та інформаційною базою дослідження послужили праці зарубіжних й вітчизняних вчених та практиків, матеріали наукових конференцій, статті в наукових збірниках по досліджуваній проблемі. Збір, обробка та аналіз інформації здійснюються з використанням сучасних методів: системного підходу, кореляційного аналізу, експертних оцінок. Основою роботи послужив системний підхід у рамках системних досліджень досвід застосування відповідного методологічного інструментарію у різних галузях наукових знань. Системно-теоретичні розробки довели свою особливу результативність насамперед під час аналізу функціонування складних динамічних систем процесу узгодження забудови, потребують проведення міждисциплінарних досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів роботи зумовлена актуальністю запропонованої проблеми, сукупністю визначених завдань та засобами їхнього розв'язання. У межах дослідження досягнуто результатів, які становлять наукову новизну:

- удосконалено теоретико-методологічні аспекти державного управління;
- уточнено механізми державного управління забудовою міст;

- отримали подальшого розвитку особливості механізмів державного управління забудовою в м.Київ.

Практичне значення одержаних результатів. Результати аналізу та висновки можуть бути використані для вдосконалення механізмів управління містом Києвом. Дослідження роль інноваційних підходів, таких як концепція Smart City, може сприяти покращенню якості життя мешканців та забезпечити більш ефективне використання інформаційних технологій для управління містом. Результати дослідження можуть сприяти залученню громадськості до процесів управління містом, що покращує взаємодію між владою та громадою та забезпечує більшу відповідність прийнятих рішень потребам мешканців. Дослідження може сприяти збалансованому розвитку міста, де береться до уваги не тільки економічні аспекти, але й соціальні та екологічні вимоги. Результати дослідження можуть служити прикладом для інших міст та регіонів, які прагнуть покращити своє управління забудовою та сталістю розвитку. Передові практики можуть бути використані для збільшення ефективності управління та досягнення сталого розвитку інших місцевостей.

Апробація результатів дослідження (наводяться дані щодо участі автора в конференціях та наявних публікацій);

Структура роботи. Логіка дослідження зумовила структуру дипломної роботи: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел з найменувань. Загальний обсяг сторінок – 81 стор.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Базові аспекти ефективності державного управління

Політичні та соціально-економічні умови сучасного світу, що динамічно змінюються, ставлять перед державою завдання, багато з яких носять фундаментальний характер і за своєю складністю часто непорівнянні з тими, які вирішувалися ще в недавньому минулому. Глобальний розвиток стає дедалі суперечливішим й нерівномірним, що породжує нові умови не тільки для поступального розвитку, а й для нових конфліктів, які посилюють боротьбу за людські ресурси. Зрозуміло, що аутсайдери у цій непростій боротьбі неминуче втратять свою самостійність та історичну перспективу.

Об'єктивація є процесом прийняття управлінських рішень і практичного перетворення їх на об'єктивну реальність. Це процес трансформації того, що було вирішено (задуми, цілі, завдання, будівництво), виражено в офіційній формі (закон, указ, постанова, рішення, директива) та втілено в практичну дійсність [66, с. 86]. Саме об'єктивація демонструє справжній професіоналізм управлінців, показує наскільки щільно їхні керуючі дії пов'язані з повсякденним життям людей, орієнтовані на їхні потреби та проблеми.

Зрозуміло, що процеси перетворень в державному управлінні починаються з ухвалення управлінського рішення та доведення його до виконавців. Далі все залежить від забезпеченості фінансовими та матеріальними ресурсами, від якості організаторських зусиль та лідерських характеристик керуючої підсистеми [54, с. 68].

В інтегрованому вигляді це політична воля, в центр якої Г. Моска та Р. Міхельс ставили внутрішню згуртованість, організованість та жорсткість політичних дій еліти. В. Парето успіх пов'язував з рішучістю владних структур у

досягненні поставленої мети, Дж. Бернхейм центральною ланкою управління вважав контроль над економічними ресурсами. А якщо ні, то влада, яка зациклена на взаємних розбіжностях та інтригах, дуже швидко втрачає свій енергетичний порив і, деградуючи, гине [43, с. 11].

Змістовно державне управління включає три важливі моменти: практичну реалізацію того, що закріплено в управлінських рішеннях; оцінку того, в яких обсягах, якої якості та з якими витратами досягнуто цілей; відповідь на запитання, якою мірою отримані результати відповідають потребам суспільства. Проблема полягає в тому, що слід розуміти під «кінцевими та проміжними підсумками процесу державного управління» [1, с. 4].

Адже результат управлінської діяльності можна шукати й в самому суб'єкті управління, оцінюючи якість управлінських зусиль за суто формальними ознаками. Наприклад, за кількістю структурних реорганізацій; за масовістю нарад та самітів; за кількістю складених протоколів та заслуханих питань у порядку контролю; по наявності папок та краси сайтів; за валом освоєних матеріально-фінансових ресурсів [4, с. 29].

Питання критеріїв ефективності політик та оцінки якості державного управління — ключові [5, с. 7]. Висновок справедливий й однозначний. Саме тому непогано мати свій універсальний імператив якості держуправління та власну методіку оцінки конкурентоспроможності країни. Деякі з таких методик українськими вченими розроблені, але широкого застосування поки що не отримали. Ми розуміємо, що:

- по-перше, оціночні показники мають бути придатними до застосування не тільки для прогнозування майбутнього та оцінки минулого, а насамперед для аналізу сьогодення, коли ще не втрачені шанси виявити помилки та розкрити недоліки, щось виправити, реактивити та змінити на краще;
- по-друге, орієнтація на високі кінцеві політичні та соціально-економічні результати суттєво ускладнює оцінку внеску кожного суб'єкта управління у результат спільної діяльності. Дуже часто хороші результати

приписуються виключно керуючим компонентам, насправді результат забезпечується не тільки і не стільки ними, скільки є підсумком спільних зусиль;

- по-третє, не менш складною є проблема оптимізації показників за їх кількістю та змістом. Якщо таких показників багато, то велика ймовірність бюрократизації контролю. Якщо ж, навпаки, показників недостатньо, то може з'явитися можливість спотворення поведінки, коли увага концентрується не на результатах, а на тому, що вигідніше і зручніше в тій чи іншій ситуації [12].

При розробці показників ефективності (наприклад забудівлі міста) рекомендується пам'ятати відоме «правило чотирьох С»: чіткість (clearness); повнота (completeness); комплексність (complexity); несуперечність (consistency) [44, с. 74].

Показники мають бути конкретними, реальними і, головним чином, що піддаються кількісній інтерпретації. Не можна керувати тим, що не можна виміряти — давно відома істина. Орієнтуючись на такі показники, можна розраховувати на якісно успішне управління, у тому числі з точки зору:

- оптимізації ієрархії державно-керуючої системи. Невиправдано складна та багаторівнева система управління ефективною бути не може за визначенням. В Україні, наприклад, рівнів владної державної ієрархії не менше десяти. До них слід додати ще й багатоступінчасту ієрархію органів місцевого самоврядування. Щоб домогтися ухвалення потрібного рішення по забудові міста Києва, треба не тільки пройти по всіх цих щаблях, але й дуже добре поборотися з бюрократичною гвардією;

- протидії бюрократичному переродженню. Бюрократизована система є однією з причин низької виконавчої дисципліни, корупції та зловживань. Саме тому доводиться шукати нові шляхи та форми модернізації системи управління. При цьому завдання не зводиться до ординарного подолання закарузлості, канцелярщини та безвідповідальності [3, с. 122]. Йдеться про оптимізацію організаційних структур з їхньою орієнтацією на успіх; формуванні самодостатніх органів, що мають самостійну сферу відповідальності; зміцнення державного апарату професійно підготовленими та

морально гідними кадрами; запровадження гнучких адміністративних регламентів та спрощення управлінських процедур; переходу до нової парадигми державного управління за моделлю «великого уряду», головна задача якого — включення всього суспільства до процесів модернізації, створення розгалуженої мережі зворотних зв'язків державної влади з громадянами, підвищення статусу громадянина у відносинах з державою; зміцнення державної дисципліни, розвитку системи громадського контролю; скорочення витрат на утримання державно-керуючої ієрархії — фінансово-економічних, матеріально-технічних, інтелектуально-кадрових. Рано чи пізно ми маємо все-таки розібратися в тому, скільки має коштувати той чи інший державний орган, та чи інша державна посада, те чи інше управлінське рішення й на яку віддачу від них може розраховувати суспільство [3, с. 126].

Насамкінець ще раз наголосимо, що ефективність державного управління визначається не за окремими, нехай навіть дуже важливими досягненнями. Ефективність — показник комплексний та визначається за співвідношенням цілей й отриманих результатів, різницею між результатами, отриманими за допомогою наявних ресурсів, і максимально можливими ефектами, які можна було б отримати за їх розумної експлуатації [26, с. 8].

Державне управління в сучасних умовах має особливості, що виявляють себе у способах управління. На інституційну основу управління вказував Т. Парсонс. У процесі модернізації державного управління різними процесами одним із найважливіших завдань є планування перетворень. Крім того, для досягнення циклічних процесів має бути сформовано дієвий інституційний механізм, який оптимізував би витрати, забезпечував результативність, динамічність, адаптивність, інноваційність, узгодженість, багатоконпонентність принципів до розбудови держави та кожного міста [64, с. 104].

Варто відзначити, що важливим елементом концепції стратегічного розвитку міст є стратегічне планування. Стратегічне планування розробляє певний корпоративний план розвитку міста. Як одиниці планування виступають всі суб'єкти господарювання: підприємства малого та середнього бізнесу,

містоутворюючі підприємства, муніципальні підприємства, адміністративно-господарський апарат мерії міста.

У числі зарубіжних авторів, які займалися питаннями стратегічного розвитку міст та державного управління, слід назвати таких представників, як М. Вебера, Д. Норта, Р. Коуза, Ф. Котлера, М. Паркінсона, М. Портера, К. Шуссманна.

Як, ми вище відзначили, то елементом концепції стратегічного розвитку міст є стратегічне планування в рамках державного управління. У ході здійснення діяльності з планування відбувається виявлення орієнтованих на перспективу точок зростання для розвитку міста.

Найважливіший концептуально-теоретичний напрямок вивчення питань управління містами становлять підходи до дослідження ролі інфраструктури та комунікаційних систем у процесі державно управлінського розвитку. До зарубіжних авторів, які зробили найбільший внесок у розробку даного концептуально-теоретичного напрямку, слід віднести: Ж. Будвіля, А. Вебера, Р. Гроца, У. Крісталлера, А. Межа, Т. Паландера, Д. Смірта, Г. Тофта, Й. Тюнена.

Також важливим елементом концепції стратегічного розвитку міст є поняття «інституціональний механізм» (institutional arrangement) широко використовується у сучасній науковій думці державного управління. Його теоретичні аспекти висвітлюються, насамперед, у працях представників нової інституційної теорії державно управлінської, яка є однією з найбільш популярних в дослідженні організації та управління забудовою міст [28, с. 119].

Так є в перекладах праць класиків, там вживаються терміни «інституційний устрій», «інституційна угода» [45, с. 367]. На наш погляд, такий переклад «institutional arrangement» не відображає всіх сторін поняття, адже звужує його зміст та позбавляючи його дій, динамічності, адаптивності та комплексності розбудови та управління великими містами. Тим часом Оксфордський словник роз'яснює «arrangement» не тільки як тривіальне для розмовної мови «угода» або «домовленість», тобто «щось, що вже організовано чи узгоджено», а й як: «спосіб, за допомогою якого щось організовано» або

«процес розміщення елементів у певній послідовності» [45, с. 370]. Виходячи з цього термін «інституціональний механізм» відображає динамічність процесу забудови міста в рамках державного управління.

Наприклад, Чень Ю. запропонував методологію порівняння недосконалості ринкового механізму (market failure), — в рамках процесу забудови міст) та недосконалості механізму державного регулювання (government failure) наступним чином: «Доки ми не усвідомлюємо, що обираємо між соціальними механізмами (social arrangements), які всі більше чи менше схильні до провалів, ми, з високою часткою ймовірності, не зможемо рухатися вперед» [47, с. 256]. Цим було закладено основи порівняльного інституційного аналізу, а величина транзакційних витрат стала значним критерієм під час виборів того чи іншого механізму регулювання процесу забудови міст зі сторони державних органів та оцінці соціально-економічних наслідків їхнього впливу на регулюючу сферу.

В ракурсі даного питання, варто відзначити, що у постіндустріальну епоху ключову роль у розвитку суспільно-економічної формації та пріоритетне загальнодержавне значення набувають інновації, надаючи визначальний вплив на: структуру народного господарства на макроекономічному рівні (з'являються нові вимоги до забудови міст); механізм керування виробництвом, підприємствами, галузями, комплексами; процеси міжнародного науково-технологічного співробітництва, масштаби та швидкість глобалізації; суспільство (змінюється структура потреб, політичні погляди, культура та просвітництво, якість життя, соціальна стабільність); екологію та безпеку життєдіяльності [30, с. 43].

Саме тому активізація інноваційної діяльності в державному управлінні є сьогодні пріоритетним стратегічним напрямом державної політики, найважливішим національним завданням.

З системою державного управління інноваційною діяльністю (процес забудови міста) слід визначати з точки зору трьох основних складових підсистем:

- 1) суб'єкт управління, що є ієрархією органів державної влади, що реалізують склад функцій з державного регулювання інноваційної діяльності;
- 2) об'єкт управління, в якості якого виступає наукова, інноваційна та промислова діяльність;
- 3) нормативно-правове (законодавче), методичне та ресурсне забезпечення інноваційної діяльності, що впливає на процес забудови міст через призму державного управління [6, с. 178].

Отже, вплив державного управління на витрати в забудові міста надзвичайно різноманітні й актуалізуються під час переходу інституційних систем на більш високий рівень розвитку, при прискоренні науково-технологічного процесу глобалізації економічного простору. Іноді кінцевий результат складається майже наполовину з вартості витрат. Перехід на новий рівень соціально-економічних відносин збільшує витрати на ухвалення рішень, розробку планів, перегляд умов договорів та вирішення спірних питань, контроль виконання домовленостей. І саме їхня оптимізація вимагає розробки наукових підходів до управління цими процесами в рамках забудови великих міст.

1.2. Інноваційна політика в рамках державного управління забудовою міст

Державна інноваційна політика багато в чому пов'язана з поняттям державного регулювання інноваційної галузі, а саме процесі державного управління забудовою міста. Інноваційна політика є найважливішою частиною загальної соціально-економічної політики держави, у якій зафіксовано ключові найважливіші цілі, напрями та методи взаємодії органів державної влади на шляху досягнення результатів у сфері науки та техніки [7, с. 108].

До завдань державної інноваційної політики, в рамках забудови міст, входить розвиток сфери загалом за допомогою цілого набору заходів та

забезпечення раціонального використання результатів інноваційної діяльності, формування сприятливих умов підтримки інноваційної активності.

Необхідність участі держави в інноваційному процесі відповідно до процесу заbudови міст, на всіх її етапах обумовлена кількома ключовими спостереженнями: держава є ключовим учасником процесу формування довгострокової інноваційної стратегії розвитку; держава визначає стратегію реалізації інновацій у неринковому секторі економіки; держава створює попит на співробітників галузі інновацій; держава визначає потребу у захисті інтелектуальної власності [9, с. 56].

Формування особливих економічних, фінансових, організаційних та нормативно-правових умов дозволяє стимулювати активність у інноваційній сфері. До ключових необхідних умов можна віднести: підтримання стабільного зростання пропозиції із боку сфери інновацій; створення робочих місць та попиту на перспективний кадровий резерв в інноваційній сфері; надання пільг; стимулювання модернізації технологій; боротьба з несумлінною конкуренцією; стимулювання підтримки інноваційних проектів зовнішньоекономічними агентами; розвиток інструментів фінансової підтримки; створення та підтримання сприятливого клімату для вливання інвестицій в інноваційні продукти; формування та реалізація державних, галузевих та регіональних інноваційних програм; створення та підтримання стабільного та рівномірного розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення сфери інновацій; допомога у просуванні на світових ринках результатів вітчизняної інноваційної активності; створення наукових центрів, бізнес-інкубаторів малого бізнесу, технопарків; охорона прав та захист інтересів суб'єктів інноваційної активності [8, с. 43].

Прозора політика та стратегія розвитку з боку держави дозволить забезпечити сталий розвиток економіки [67, с. 54]. Державі необхідно виступати каталізатором у процесі зародження інноваційних процесів у всіх галузях економіки та розвитку країни. Основними функціями держави у процесі становлення інноваційної політики вона повинна визначати стратегію розвитку

міста і знаходити відображення в містобудівних проектах є: пріоритизація напрямків розвитку інноваційної сфери; фінансування інноваційної діяльності; координація інноваційної діяльності; стимулювання інноваційної активності; правове регулювання інноваційної діяльності; захист прав на інтелектуальну власність; створення кадрового потенціалу; формування сприятливої інфраструктури, у тому числі розвиток механізмів підтримки інноваційної діяльності, що включають техніко-впроваджувальні особливі економічні зони, що передбачають значні пільги інноваційним компаніям, технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій та федеральні центри колективного користування науковим обладнанням; регулювання міжнародних аспектів інноваційних процесів [50, с. 199].

Основними зонами впливу державної підтримки на інноваційну політику повинна визначати стратегію розвитку міста й передбачає: підтримку вітчизняних підприємств, зайнятих виробництвом інноваційної продукції, стимулювання інноваційної активності; ефективне втручання з боку держави в інноваційну сферу, що не заважає розвитку конкурентного ринкового механізму; підтримка розвитку інноваційної діяльності у регіонах України; сприяння міжрегіональному й міжнародному обміну інформацією з розробок та досягненням; розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва [41, с. 5].

Методи державного впливу на інноваційну діяльність можна розділити на прямі та непрямі, де непрямі методи передбачають створення в країні сприятливих умов розвитку сфери інновацій, забезпечення фінансової підтримки з боку держави, забезпечення пільгових умов. Під прямими методами державного регулювання розуміють: контроль та стимулювання процесів імпортозаміщення, забезпечення страхування, субсидування інноваційної діяльності [41, с. 6.].

Державне фінансування є складною системою, що включає поєднання форм й джерел підтримки, на які впливає велика кількість факторів, наприклад, вид власності. Існує велика різноманітність способів та методів фінансування інновацій, які можуть полягати не тільки у виділенні коштів, а й в інших

вкладеннях капіталу, у тому числі підтримці основних та оборотних коштів, виділення особливих майнових прав та нематеріальних активів [41, с. 8].

Інструменти фіскальної політики держави широко застосовуються у розвинених країнах для державного регулювання та підтримки державної забудови міст. Часто підтримка з боку держави надається через надані пільги, винятки, преференції [29]. Для досягнення стабільного зростання у сфері інновацій необхідно розвивати практику використання наступних інструментів: надання на певний період підприємствам інноваційного сектора інвестиційних податкових пільг та преференції; пошук та опрацювання нових напрямків податкового стимулювання інновацій; підвищення ефективності елементів механізму податкового стимулювання інноваційної діяльності; розробка системи показників з метою оцінки ефективності податкового стимулювання інноваційної діяльності [29].

Незважаючи на важливість та ефективність описаних вище методів державної підтримки, пріоритетним напрямом розвитку політики державної підтримки має стати створення сприятливої інноваційної інфраструктури. Створення та подальший розвиток повноцінної інфраструктури з боку держави дозволить забезпечити стабільний та рівномірний інноваційний розвиток національної економіки.

Ключовим фактором розвитку повноцінної «здорової» інноваційної інфраструктури є впровадження ефективної системи громадських, політичних та економічних інститутів через призму довгострокових та короткострокових державних програм стратегічного та тактичного розвитку національної інноваційної системи. Сприятлива інфраструктура покликана забезпечити стабілізацію процесів та процедур впровадження результатів інноваційної діяльності у будівництво, формуючи ефективні взаємозв'язки між учасниками інноваційного процесу.

1.3. Реалізація парадигми державного управління: на прикладі м.Києва

На рубежі XXI століття відбувається переосмислення парадигми державного управління, що спричинене глобальними реформами, які здійснюються у різних країнах. Процеси трансформації призвели до переходу цивілізації на постіндустріальні підґрунтя. Суспільство стає все більш інформаційно відкритим, при цьому відбувається принципове оновлення розуміння ролі державного управління, його соціальної обумовленості, масштабності та ефективності, а найголовніше — положення людини в державному управлінні.

Визначальним фактором забезпечення раціональності, тобто доцільності, обґрунтованості, результативності та ефективності державного управління, виступає соціальність — насиченість, «наповненість» державного управління громадськими запитами та очікуваннями, реальним буттям людей, щодо відповідної забудови міст, наприклад Києва.

Якщо немає відповідності державного управління та його основного прояву — керуючих впливів — потреб життя, а навпаки, воно відірвано від нього, замкнулося у своїх штучних конструкціях, більше того, протистоїть природності суспільних процесів, то важко, та й марно сподіватися, що державне управління, незважаючи на всю силу державного механізму, здатне надати суспільному розвитку демократизм і гуманізм, гармонійність і динаміку, справедливість і безкризовість [68, с. 258].

Питання про методи державного управління як засоби досягнення правителями своїх політичних цілей завжди цікавило дослідників. Якщо спробувати коротко визначити поняття методів державного управління, забудовою в м.Київ, то вони являють собою, по-перше, засоби здійснення державних цілей та управлінських рішень, по-друге, способи підтримки стабільності політичної системи та відтворення інституційного

порядку суспільство, по-третє, інструменти мобілізації ресурсів та керівництва людьми [68, с. 271].

Історичний досвід політичного розвитку підводить до висновку про те, що існує два базові типи методів державного управління забудовою в м.Київ: переконання, що спирається в основному на маніпулювання механізмами свідомості та настановами поведінки громадян. Ці два «ідеальні типи» утворюють двополюсну шкалу «примус-переконання», на якій розташовуються всі проміжні відтінки застосування інструментів керівництва людьми з боку державної адміністрації для встановлення ефективного процесу державного управління забудовою в м.Київ

Політичні методи державного управління піддаються перегляду, модернізуються, змінюються. Ускладнення соціально-економічних та політичних відносин у період проведення в країні кардинальних реформ підвищує потребу використання всієї сукупності ресурсів, що забезпечують модернізацію політико-управлінської діяльності. Очевидно, що «потрібне поглиблення та розширення зворотного зв'язку з електоратом органів влади та апарату управління, і, насамперед, надання громадянам реальної можливості брати участь в обговоренні через засоби масової інформації законопроектів, які розробляє держава в рамках державного управління забудовою в міст, а також - свої зауваження та пропозиції з цього приводу до спеціальних відділів державного апарату та місцевого самоврядування» [68, с. 259].

Існують такі політичні методи державного управління у регіональному контексті. Єдина можливість регіону вижити — різко, на порядок скоротити кількість розв'язуваних внутрішніх та зовнішніх проблем, саме це відповідним чином сприятиме державному управлінню забудовою в м.Київ [68, с. 278].

Також варто відзначити, що. У спробах вирішити нерозв'язне завдання, забудовою в м.Київ, система управління, а разом із нею держава послаблюються, наприклад через корупцію в сфері забудови, — отримання земельних ділянок. Стає неминучим перехід до побудови інших адаптивних методів політичної організації суспільства та системи управління. Саме вимогу

ефективності та стійкості, що породжується гнучкістю та адаптивністю, відповідає демократії. Демократизація українського суспільства та побудова в Україні реальної системи забудовою в м.Київ, неминуче веде до радикальної заміни системи державного управління, яка формується в умовах повного розриву зі застарілою та корумпованою системою [53, с. 64].

Необхідне формування принципу відповідальності влади, у системі державного управління та контролю забудовою в м.Київ, що включає: комплекс політико-юридичних норм, вимог, установок, що визначають відповідальність суб'єктів влади за якість забудовою в м.Київ, за прийняті рішення, дії та поведінку; державні та громадсько-цивільні інститути, які забезпечують контроль і здатність домогтися від влади виконання встановлених для неї вимог у рамках забудовою в м.Київ; систему розвитку духовно-моральних мотивів, стимулів, спонукань до сумлінного виконання обов'язку у суб'єктів влади в даному питанні; здатність суспільства попереджати та усунути безвідповідальність, свавілля та беззаконня з дій та поведінки влади у питанні забудови в м.Києві; сама відповідальна діяльність суб'єктів влади, що забезпечує найбільші результати на благо суспільства та громадян у рамках забудови в м.Київ [42, с. 56].

Державне управління, яке ми отримали у спадок від попередніх етапів соціалістичного будівництва, не задовольняє громадських запитів й очікувань, багато в чому відірване у власному соціальному відношенні від мас, що трудяться, глибоко вражене бюрократизмом, корпоративно замкнуте й не має належного впливу на суспільну життєдіяльність. Більше того, він нерідко протистоїть природно-історичному руху, намагається його гальмувати, а якщо це не вдається, надає йому перекрученого, неповноцінного вигляду. Під впливом подібних негативних моментів, що тривали десятиліття, народилося насторожене, певною мірою, відчужене ставлення до апарату державного управління, його рішень та дій в сфері забудови міста.

Тому розбудова державного управління потребує відновлення відносин довіри, взаєморозуміння, щирості та чесності між державою та громадянами, між

державними органами та всіма громадськими структурами. Необхідно досягти розумної відповідності між державно-правовим регулюванням та природністю життя, його досвідом й традиціями, стійкістю та адаптивністю, багат шаровістю.

Таким чином, йдеться про широку соціалізацію державного управління, у процесі та результаті якої воно зблизиться, зіллється із суспільством, стане суспільно актуальним компонентом його вільної, демократичної та ефективної організації та функціонування. Звісно ж, що державне управління не може бути просто зжите, відкинуте в умовах поглиблення самоврядування народу, а має бути трансформоване в нього, стати його складовою частиною та зайняти те місце, яке об'єктивно зумовлене сучасним рівнем суспільного розвитку та його власними потребами регулюючими можливостями забудови міст.

Як у державному, так й політичному управлінні мають бути реалізовані інноваційні процеси. Державна інноваційна політика Києва формується та здійснюється виходячи з наступних основних принципів: пріоритет якості життя населення; концентрація державних ресурсів на створенні та розповсюдженні базисних інновацій; створення умов розвитку ринкових відносин; активізація міжнародного співробітництва Києва в інноваційній сфері; зміцнення обороноздатності та забезпечення національної безпеки держави [2, с. 14].

Розвивається децентралізація — явище непривабливе, пов'язане не з демократією, а з некерованістю державою, більше того, небезпечне, що підриває цілісність єдиного політичного, економічного та правового простору [11, с. 187]. Водночас відмовитися від децентралізованого управління для сучасної української демократичної держави не реально, оскільки закони соціального розвитку об'єктивні та функціонують незалежно від того, які наслідки (позитивні чи не дуже) породжують питання стратегії забудови міста Київ. Крім того, системи децентралізованого управління в нашій державі вже склалася й працює, і «скасувати» їх просто неможливо [20]. Звідси висновок — з явищем децентралізації потрібно не боротися, а вивчати його, аналізувати та осмислювати, формувати концепції подальшого розвитку «розумного децентралізованого управління» в рамках забудови міста Києва, що дозволить не

лише подолати існуючу слабку керованість державою, а й створити систему державної влади більш економічною, ефективною, що відповідає сучасним уявленням про якісне управління в правовій демократичній державі.

Пошук оптимальної для Києва моделі організації владного простору з питань забудови, передбачає виявлення як загальних, так і специфічних закономірностей. Насамперед, мова має йти про закономірності, що визначають політико-правові процеси централізації та децентралізації державної влади у її горизонтальному та вертикальному вимірі. Децентралізована управлінська підсистема — це така система, в якій основою відносин між її елементами є принцип координації. При цьому кожен окремий або комплексний елемент децентралізованої підсистеми може бути розглянутий як самостійна централізована або централізовано-децентралізована система.

Варто відзначити, що головною метою держави як політичного центру прийняття рішень є збереження влади правлячого режиму, незалежності та територіальної цілісності країни. Його інститути відносяться до громадян держави як до підґрунтя, внаслідок чого в основу відносин із ними закладаються ідеологічні підходи та пріоритети, відбивають, зрештою, спрямованість використання вищої політичної влади. Затверджуючи цю управлінську орієнтацію, державні структури здійснюють аналіз суспільних проблем та відповідну постановку завдань, насамперед, на основі загальних критеріїв, оцінюючи господарські та навіть міжнародні проблеми переважно у координатах політичного вибору, та цим збереження при владі певної елітарної групи. Переслідуючи ці цілі, влада може відхилятися від законодавчих норм і нехтувати інтересами всього населення.

Політичні механізми державного управління значною мірою підпорядковані й відомим залежностям, що циклічно проявляються та які також не додають раціональності прийняттю рішень в рамках управління забудовою. Наприклад, орієнтовно за півроку до виборів рішення практично всіх питань державного управління починає підкорятися виборчим завданням. Ось чому до кінця терміну перебування при владі правлячі групи зазвичай наголошують на

заходах, які можуть підвищити їхню популярність і дозволити їм зберегти свої владні позиції. У цьому апарат управління хіба що «застигає», прагнучи не виявляти свою лояльність існуючим правителям, розуміючи можливість приходу нової влади [23, с. 52]. Але після виборів, особливо після приходу прихильників нового політичного спрямування, апарат переформовується з урахуванням нових пріоритетів й тому мало уваги звертає на поточні питання.

Розвивається «адміністративна фаза» державного управління, яка характеризує особливості всередині та міжорганізаційних взаємовідносин виконавчих та законодавчих структур, залучених у процес підготовки конкретного рішення, у внутрішньовідомчі процеси підготовки, обговорення та узгодження проектів забудови, визначальних порядок проходження документів з різних управлінських інстанцій та інші аспекти управлінських відносин такого типу.

Державна управлінська політика є цілеспрямованим вирішенням завдань у соціальній, економічній, оборонній та інших сферах суспільного життя, що виражає домінуючі пріоритети та цінності застосування влади. Технології формування та проведення державної управлінської політики визначаються залежно від вибору предмета та характеру державного регулювання, фінансових можливостей держави та низки інших факторів. У той же час універсальними технологічними ланками прийняття рішень, що лежать в основі розробки державної політики та спрямованими на узгодження інтересів, співвідношення цілей та засобів, — політичне прогнозування, планування та програмування. Цілі та характер державної управлінської політики визначають масштаби прогнозів.

Зміст провідних технологій формування державної політики нерозривно пов'язаний із запобіганням ризику, що є універсальною властивістю будь-якої діяльності з управління та керівництва процесами забудови великих міст. По суті ризик — це або відхилення дій суб'єктів (або розвиток ситуації) від поставлених цілей, або збільшення можливості несприятливих наслідків для керуючої системи.

Висновки до 1 розділу

Державне управління є ключовою складовою сучасної суспільно-політичної системи, і воно постійно еволюціонує під впливом політичних, економічних, соціокультурних і технологічних змін. Однак, для ефективного функціонування державного управління важливо розробляти та вдосконалювати теоретичні та методологічні підходи до цієї галузі. Основні висновки в цьому контексті можуть бути такими. Державне управління структурно має мультидисциплінарний характер, і для його розуміння та аналізу потрібні знання з політичних наук, економіки, соціології, права, психології тощо. Такий підхід дозволяє більш повно охопити складні аспекти державного управління.

Важливим аспектом теоретико-методологічного підходу є розробка моделей та теорій державного управління. Це включає в себе такі підходи, як модель Нью-Публік Менеджменту, класичну бюрократичну модель М. Вебера, адміністративну теорію та інші. Вони надають загальний фреймворк для розуміння та аналізу державного управління.

Сучасні технологічні зміни впливають на державне управління, змінюючи методи і інструменти, які використовуються в управлінні державними справами. Це включає в себе електронне урядування, великі дані (Big Data), штучний інтелект та інші інновації, які можуть покращити ефективність управління та послуги, надані громадянам.

Теорії державного управління тісно пов'язані з публічною політикою. Публічна політика визначає цілі та завдання управління, і теорії державного управління надають інструменти для їх реалізації. У світі, який стає все більш глобалізованим, державне управління стикається з новими викликами. Міжнародне управління та міжнародна співпраця грають важливу роль у сучасних умовах, і це потребує розвитку відповідних теоретико-методологічних підходів.

Узагальнюючи, теоретико-методологічні аспекти державного управління є критичними для розвитку сучасного суспільства та ефективного функціонування державних структур. Вони допомагають розуміти природу державного управління, розробляти нові підходи та методи для підвищення ефективності та якості державних послуг, а також адаптуватися до змін у суспільстві та технологічному прогресі. Таким чином, подальше наукове дослідження в цій галузі є ключовим для сталого розвитку суспільства і політичної системи.

РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБУДОВОЮ МІСТ

2.1. Місто як суб'єкт та об'єкт управлінського процесу в державі

Однією з найважливіших особливостей розвитку більшості країн світу у другій половині ХХ століття стало швидке зростання населення. Він став причиною так званої «міської революції», що ознаменувала стрибкоподібне зростання кількості міст й чисельності їхнього населення. Ця тенденція охопила практично всі регіони світу. Так, якщо в середині минулого століття в містах проживало близько 30% населення планети, то до 2000 р. рівень світової урбанізації становив уже 47%, а до 2030 р. цей показник може досягти 60% [24].

Ключовим моментом нової хвилі урбанізації стає поява та зростання мегаполісів — великих міст, населення яких перевищує чисельність 10 млн. осіб. У 1950 р. на «звання» мегаполісу могли претендувати лише Токіо і Нью-Йорк, проте в 1980 р. їх число досягло п'яти, причому два з них розташовувалися в країнах, що розвиваються. До 2004 р. у світі налічувалося 20 міст із населенням понад 10 млн. осіб (15 мегаполісів — у країнах, що розвиваються). На сьогоднішній день такі міста, як Нью-Йорк, Токіо, Лос-Анджелес, Чикаго, Париж й Лондон можна порівняти за масштабами з багатьма національними економіками [70].

Як зазначає М. Кастельс: «Нова глобальна економіка і інформаційне суспільство, що виникає, дійсно мають нову просторову форму, яка розвивається в різних соціальних і географічних контекстах, — великі міста... Але не розмір є їхньою визначальною рисою, а те, що вони служать вузлами глобальної економіки, що концентрують адміністративні, виробничі та менеджерські вищі функції на всій планеті; контроль засобів; реальну політику сили та символічну здатність створювати та поширювати повідомлення» [46].

Велике місто являє собою соціальну систему різноманітних взаємовідносин та взаємозв'язків компонентів між собою та з навколишнім середовищем. Сучасна структура суспільних відносин характеризується низкою факторів, які в найбільш концентрованому вигляді і з більшим ступенем динамізму знаходять своє відображення у забудові великого міста, наприклад Києва:

- дедалі більше зростання ролі інтелектуального ресурсу у виробничому та громадському розвитку, що робить необхідним, з одного боку, якісне зростання рівня освіти, кваліфікації, загальної культури, з другого боку, зміна характеру труда;

- трансформація багатьох умов і факторів, що забезпечують повсякденне життя та діяльність людей, причиною якої стали серйозні зміни у взаємовідносинах суспільства та природи на базі ресурсозберігаючих та природозахисних механізмів та заходів, залучення до процесу господарського обороту ресурсів, що раніше не використовувалися, в тому числі унікальних будівель, що передбачає потенціал розвитку місцевого виробництва та раціональнішого використання територіального потенціалу (зокрема, великих міст);

- посилення значення природних та територіальних факторів з погляду формування екологічно комфортних умов проживання, а також акцент на екологічній складовій як одному з ключових напрямів розвитку суспільних відносин;

- зміна характеру концентрації забудовлі, що супроводжується його територіальним розширенням та нарощуванням потужностей та розмірів суб'єктів, встановленням технологічних ланцюжків та зв'язків кооперації як усередині міста, так і між взаємозалежними містами. Наслідком цього стають розширення форм реального усупільнення міста, зростання потреби у розвитку інфраструктури (включаючи транспорт), створення передумов диверсифікації організаційно- господарських структур, трансформації колись класичних функцій міста та управління містом в цілому.

Як зазначає С. Сассен , глобалізаційні явища сьогодні включають процеси як диференціації, так і централізації, пов'язані з цим нові форми акумуляції функцій управління містом й контролю знаходять свою максимальну ефективність в агломераційному середовищі, а отже, прагнуть до концентрації у великих містах;

- стрімке освоєння постіндустріальних технологій та інструментів дрібним виробництвом, збільшення можливостей для його розвитку та підвищення конкурентоспроможності, а також налагодження інтеграційних зв'язків із великим виробництвом. Така асиміляція забудови великого міста , як важливий елемент постіндустріальної економіки покращує можливі передумови розвитку територій, раціоналізує процес становлення в них, стимулює розвиток ринкових структур та інститутів й в цілому сприяє життєвому середовищу;

- ускладнення та розширення внутрішньо- та міжгалузевих, територіальних та інших зв'язків, збільшення щільності взаємодій усередині формованих міжгалузевих комплексів, що поєднують економічних суб'єктів з різними типами забудови [56, с. 84].

Сучасні урбанізаційні тенденції та процеси, що спричинили серйозне підвищення ролі забудови великих міст, збільшення їх чисельності та обсягу функцій на державному та міжнародному рівні, тісно пов'язані з трансформаціями всієї системи суспільно-економічних відносин. Це актуалізує проблеми дослідження у містах з погляду, наскільки зазначені тенденції приймають виражений характер у локалізованих формах. Великі міста виступають у разі не просто територіально-географічною конкретизацією нових соціально-економічних форм, але, більше, – стратегічним простором для розгортання широкого спектра сучасних видів діяльності: управлінської, соціально-політичної, економічної, культурної. У зв'язку з цим зосередження ключових громадських та менеджерських функцій у великих містах потребує комплексного розгляду їх, як об'єктів та суб'єктів політичного процесу.

Суперечливість тенденцій, породжених процесом формування, забудовою та розвитку міста Києва, ще раз вказує на необхідність розробки теоретико-методологічної бази та концептуальних підстав політичних механізмів

управління та контролю за цим процесом. Так, з одного боку, місто Київ закладає основу зростання суспільної продуктивності праці, але, з іншого боку, є, наприклад, джерелом екологічних проблем. Тенденція переходу економіко-продуктивного, трудового та управлінського ресурсів від малого міста до великого міста вказується як одна з найбільш значущих трансформацій у сучасному світовому просторі поряд з переходом із села до міст, з півночі на південь, від формального до неформального сектору [10, с. 8].

Велике місто (місто Київ), як об'єкт дослідження вимагає розгляду його як цілісного динамічного процесу, наділеного всіма ознаками соціальної системи. У цьому доцільно керуватися вітчизняною практикою і використовувати такі критерії виділення міста Києва серед інших міських поселень: чисельність населення має бути понад 1 млн.; структура міста — єдність безлічі муніципальних утворень [10, с. 11].

Необхідно виділити такі чинники розвитку сучасної забудови міста Києва, як соціальної систем:

- впровадження нових наукових ідей у місті, що відбувається набагато швидше, ніж в інших населених пунктах, що відбивається на виробничо-технологічному процесі, призводить до якісних та кількісних змін на підприємствах;

- виникнення нових промислових виробництв та підприємств, внаслідок чого змінюється функціональний характер територій, їх роль та соціальне навантаження (так, деякі рекреаційні зони в процесі розширення можуть перетворюватися на сучасні житлові масиви, а оточені житловими масивами комунальні зони обладнуються у громадські центри);

- стрімкий розвиток комунікацій, особливо транспорту та зв'язку, змінює характер переміщення населення біля міста;

- включення до житлових масивів будівель підвищеної поверховості, що об'єктивно призводить до зростання щільності населення [18, с. 230].

Науковці пропонують виділяти у соціальній системі великих міст три основні рівні розвитку: просторово відокремлена ділянка міського середовища

(так званий «мікропростір», в якому структурними елементами є групи та поєднання споруд); «міський організм», що відповідає економічному розвитку та соціальним потребам населення й включає замкнений цикл зв'язків «праця-побут-відпочинок»; міська агломерація, як групова система взаємопов'язаних населених пунктів на основі загального економічного життя, транспортних та інформаційних мереж [18, с. 233].

Включеність міста Києва до управлінського процесу вказує, як на функціонально-структурні особливості розвитку та формування великого міста, так й на специфіку сучасних суспільно-економічних зв'язків, у яких міста значно впливають на політико-адміністративні механізми.

Варто зазначити, що найбільші міста мають можливості для забезпечення інноваційної дифузії як розширення, так і переміщення. Через організовану послідовність підпорядкованих градацій відбувається процес передачі нововведень від великих міст до середніх та дрібних. Ієрархічна система міст як ключових зосереджень інновацій включає найбільш розвинені центри — генератори нововведень — і залежні центри нижчого рангу. Отже, значення міста Києва у процесі трансляції інновацій є вирішальним: згідно з ієрархічною моделлю Хагерстранда, рух нововведень до периферійних районів завжди починається у великих містах [22, с. 127].

Сучасні міста, й безумовно Київ, є найважливішими полюсами економічного зростання, формування та переміщення нововведень. Х.Р. Ласуен наголосив на наступних аспектах функціонування полюсів зростання, що застосовуються до великих міст:

- полюсом зростання є регіональний вузол, пов'язаний з експортним сектором економіки регіону (країни), розташований в одному або декількох економічних вузлах (концентраціях) району;

- полюси зростання розвиваються за рахунок імпульсів, народжених попитом, що передаються через експортоорієнтовані процеси забудівлі регіону та встановлюються в умовах конкуренції між полюсами (великими містами);

- імпульс зростання передається до другорядних (периферійних) галузей у вигляді ринкових зв'язків між підприємствами, а до периферійних районів — так само, але з урахуванням чинників розміщення у центрах зростання [13, с. 41].

Узагальнюючи вищесказане, відзначимо, що в сучасних умовах процес забудови міста Київ, як основного економічного центру сприяє підвищенню рівня політичного впливу великих міст України. Виступаючи місцем зосередження та максимального використання інновацій, Київ, набуває значення центру у контексті державного управління й трансформацій просторово-територіальних інтерпретацій політичної влади.

Зазначена тенденція особливо чітко простежується в позначеному Д. Нейсбітом тренді, що визначає характер еволюції сучасного суспільства, процес руху від «централізації до децентралізації» й переходу «від ієрархій до мережевих структур»: «ми починаємо йти від ієрархій, які відмінно працювали в індустріальну епоху, епоху централізації. Мережі перебудовують структури влади й комунікаційні потоки... замінюють вертикаль горизонталлю». У зв'язку з цим соціально-політичний територіальний простір міста Києва може бути інтерпретований аналогіями в географічному просторі в цілому та міському просторі зокрема. Поширення політичної влади за «мережевим» принципом та трансформація її ієрархічної структури в поліцентричну дозволяють говорити про виникнення локалізованих місць «зосередження» владного ресурсу, вираженого не лише концентрацією адміністративно-управлінських структур, а й «скупченням» символічного політичного капіталу [25].

Місто Київ є великими політичними центрами сучасного світу, говорячи словами С.І. Каспе, тим місцем, «де відбувається влада». «Здатність приймати та «нав'язувати» політичні рішення» зосереджена у певних центральних зонах, якими сьогодні стають у тому числі найбільші міста [25].

Керуючись концепцією «політичного поля» П. Бурдьє, можна порівняти систему міста Києва з конкретною локалізацією у фізичному просторі «вищих позицій усіх полів і більшості агентів, які займають ці домінуючі позиції» [49, с.

358]. Таким чином, в певному ракурсі — це відтворення владного ресурсу, центр «емісії» політичного капіталу.

У контексті дискурсу про просторово-ієрархічну інтерпретацію політичної влади Е. Шілз вводить поняття «центральної ціннісної системи» (central value system) та «центральної інституційної системи» (central institutional system). Перша із зазначених систем — це своєрідний «центр порядку символів, цінностей і вірування, який править суспільством»; центральна інституційна система є «комплексом інститутів, легітимованих центральною ціннісною системою» [25].

Отже, комплексне дослідження забудови міста Києва, як об'єкта та суб'єкта державно-політичних процесів різного рівня може бути зумовлене такими факторами: інтенсивне зростання та динамічний розвиток господарських структур у в місті Києва збільшує вплив останніх у регіоні, країні та світі; місто Київ опинився на найвищих позиціях ієрархічної системи розселення, починаючи здійснювати організаторські функції у дедалі більшій кількості сфер життя; стаючи центрами-організаторами й володіючи вигідним як у актуальному, так й у потенційному аспектах економіко-географічному становищі в питанні забудови, він починає істотно впливати на характер розгортання і перебіг широкого спектра процесів — політичних, економічних, соціальних, культурних, інформаційних — як у межах міських кордонів, і далеко поза межами.

2.2. Основні підходи до забудови міст в рамках державного управління

Переважає більшість міст на планеті мають свою історію, яка іноді налічує цілі століття й навіть тисячоліття. Кожна епоха та кожне нове покоління міських жителів перетворювали — як свідомо, так і часом дуже стихійно — середовище свого проживання, пристосовуючи отримані у спадок від попередників міста під нові потреби, то зберігаючи сліди минулого у первозданному вигляді, то дещо

оновлюючи їх, а то й зовсім відмовляючись від них, що називається, повністю переформатуючи життєвий простір через перебудову міста.

І справді, ранньофеодальне суспільство будувало свої міста на руїнах, а буржуазно-капіталістичне місто виростало з надр середньовічного, а сучасні міста являють собою результат розвитку минулих епох, але з новими можливостями — технічними, фінансово-економічними, технологічними, інформаційними, управлінськими, кадровими, культурними. Сьогоднішнє бурхливе зростання міст, при всьому своєму позитиві для окремого індивіда та цілих соціальних верств (збільшення можливостей для особистого та групового зростання, підвищення індивідуальної та групової мобільності, поліпшення умов праці та відпочинку, вивільнення великої кількості часу для задоволення індивідуальних потреб та запитів тощо), викликав загострення вже наявних і появу цілого ряду нових проблем, багато з яких виходять за рамки власне міської межі, набуваючи масштабу загальнонаціональних і навіть глобальних [25].

Дослідження феномена великих міст тісно пов'язане з вивченням проблематики урбанізації через призму забудови міста. Сама течія урбанізму була напрямом у містобудуванні ХХ ст., що стверджувало необхідність створення та розвитку великих міст.

Розвиток досліджень у сфері урбанізації у ХХ ст. було пов'язано з активізацією процесу постійного укрупнення великих міських структур. В багаторічній дискусії між прихильниками великих міст та прихильниками ідеї малих міст перші отримували більше аргументів на свою користь.

Розвитку теорії великих урбаністичних центрів у другій половині ХХ ст. сприяло й вивчення негативного досвіду авторитарних режимів, які проводили політику, яка забороняла або обмежувала переїзд жителів сільських поселень у великі міста (як, наприклад, в Індонезії), а також спрямовану на виселення великої кількості городян до сільської місцевості (приклад Куби та Китаю) [70].

Наприклад, дослідники Д. Кларк, П. Геддес, П. Холл розглядають забудову великих міст, того ж Києва, переважно з погляду розвитку соціальних процесів, інфраструктури, економічної компоненти та культурної спадщини [60, с. 111].

Важливим напрямом державного державної щодо формування та розвитку міста Києва є просування його як фінансового центру. У цьому плані слід зауважити, що дослідники Г. Рід, Дж. Фрідман, С. Сассен, Дж. Стігліц, які виділяють такий різновид міст, як глобальні міста, простежують саме фінансово-економічну детермінанту їхньої забудови.

В рамках контролю органами державного управління процесу забудови міста Києва варто звернути увагу на екологічно складову, що регулюється відповідними нормативними-актами. У 1996 р. у Стамбулі відбулася представницька Друга Конференція ООН з проблем довкілля. Її учасники підтримали концепцію подальшого розвитку великих міст та урбанізації. Міста, як було зазначено, здатні полегшити життя людей, надавати їм більше послуг, ліквідувати бідність, збільшити тривалість життя та успішніше долати постійне зростання населення нашої планети та встановити відповідні механізми забудови міста. Було наголошено, що великі та надвеликі міста та міські агломерації — це майбутнє людства, і воно має бути готовим прийняти його як природний наслідок сучасного розвитку.

Зокрема, у випущеній за підсумками конференції колективній праці «Урбанізований світ» зазначалося, що сучасні люди переселяються у великі міста з розумних та об'єктивних причин, а для цього потрібно створити відповідні механізми забудови міста. У зв'язку з цим цілеспрямовані перешкоди для процесів забудови міста на рівні політичного керівництва міста та держав ставитися не повинно. Крім того, на конференції було ухвалено рішення спрямовувати основний потік міжнародної фінансової допомоги не до сільських районів, а до міст «третього світу» [51, с. 7].

Також було зафіксовано, що місто Київ країн стикається приблизно з тими самими проблемами. Надвеликі муніципальні освіти різних країн мають між собою більше спільних рис, порівняно з сільськими районами, що є в цих країнах. В цьому плані моделі розвитку, що ефективно реалізуються в рамках одного міста, можуть досить успішно застосовуватися при вирішенні подібних проблем в рамках іншого міста. При цьому, безумовно, необхідно враховувати

історичні особливості розвитку та сучасну Києва. Як приклад можна відзначити, що ухвалений міською адміністрацією Нью-Йорка план боротьби із забрудненням повітря був спочатку розроблений владою Сан-Паулу [51, с. 9].

Наприклад, призначення американських хмарочосів ХХ століття різко відрізняється від створення сучасних висотних комплексів. На початку ХХ століття висотні будинки мали великий попит в американських містах. Це було викликано великою щільністю населення, яка чисельно була рівномірно розподілена малоповерховою забудовою й призводила до розширення міської території, подовжуючи і так протяжний шлях пересування жителів [27, с. 16].

Іншою важливою причиною розвитку висотної забудови Києва стала потреба надати робочі місця мешканцям міста. Роботизація трудових процесів тільки зароджувалася й офісні співробітники були високо затребувані. З розвитком роботизації потреба в багатьох офісних професій відпала, що призвело до зниження попиту на офісні висотки. Однак не зник інтерес до багатофункціональних висотних комплексів та елітних житлових будівель Києва, у яких могли розміститися численні жителі густозаселеного міста. На жаль, сьогодні можна спостерігати численні порожні поверхи хмарочосів, на яких лише кілька приміщень зайняті. З іншого боку, виникають нові висотні доміанти, які будуються в центрі Києва. Ці висотні забудови покликані продемонструвати міць фінансового центру України та підтримати престиж найвисотнішого міста нашої держави [33, с. 64].

Інші причини розвитку висотної забудови міста Києва можна віднести до стрімкого економічного росту й порівняти з будівництвом китайських та японських міст, найбільш примітними серед яких вважаються Гонконг та Токіо. Головну роль цьому випадку грає як попит на суспільно-ділові функції хмарочосів, так й необхідність створити цілі житлові райони розміщувати своїх жителів, оскільки численне населення розташоване біля малої площі. Тому зовнішній вигляд цих висоток не відрізняється представністю порівняно з хмарочосами в Дубай. Слід зазначити, що Японія та відповідні органи

управління приділяючи велику увагу створенню сейсмостійких конструкцій, пішла у цьому напрямі далеко вперед [52, с. 121].

Підняти престиж через висотну забудову не відмовилася і Європа, хоч і з півстолітньою затримкою. Країни Європи прагнули відповідати загальносвітовим тенденціям у розвитку висотного будівництва та стати еталоном у цьому напрямі. Можна навести чимало вдалих прикладів такого роду прагнення, спостерігаючи їх у районах столиць таких великих країн як Франція, Великобританія, Німеччина, в особі Дефанса, Докланда та Потсдамер-Платца відповідно. Ці висотні райони є прикладами вдалого впровадження хмарочосів у існуючу структуру історичної забудови міста, які були узгоджені в рамках управління забудовою міста на рівні державного управління.

У бажанні виявити свою велич і міць через висотну забудову досягли успіху багато країн, але особливо виділяється серед них місто Дубай в Об'єднаних Арабських Еміратах. Підтримувана потужною економічною складовою, ця країна створила не тільки унікальні та надвисокі хмарочоси, що відповідають найостаннішим функціональним вимогам міст та моді сучасної архітектури, але й з їхньою допомогою залучила величезну кількість туристів, які своїм відвідуванням забезпечують велику економічну підтримку для країни.

Внаслідок економічних та політичних перетворень, що здійснюються в нашій країні з кінця минулого століття, радикально змінилася житлова політика, яка визначає нові способи та форми задоволення громадян у якісному, комфортному житлі, формування структури житлового фонду різних форм власності, розвиток механізмів залучення фінансових ресурсів до здійснення проектів комплексного розвитку нових районів житлового будівництва на основі консолідації коштів інвесторів [52, с. 128].

Комплексний розвиток районів нового житлового будівництва є економічним фактором розвитку регіону, що дозволяє здійснювати капітальні вкладення в об'єкти житлової, інженерної, транспортної та соціальної інфраструктури, освоювати вільні майданчики, забезпечувати зайнятість населення та підвищувати рівень якості його життя. При цьому на відміну від

проектів, що реалізуються виключно за ринковою логікою (з метою одержання прибутку), розвиток нових районів меншою мірою пов'язаний із коливаннями ринків. Це пояснюється тим, що інвестиції в інфраструктуру створюють економічний ефект у довгостроковій перспективі. Також виникає опосередкований ефект через розвиток суміжних видів діяльності.

Актуальність формування стратегії розвитку нових районів житлового будівництва обумовлена необхідністю забезпечення рівноваги між обсягами житлового будівництва та якістю створюваного довкілля для досягнення комплексного економічного та соціального ефектів. Щоб проекти розвитку нових районів житлового будівництва, включали в себе не лише переслідування мети отримання комерційної вигоди, а й були соціально орієнтованими, тобто сприяли досягненню мети державного масштабу — підвищення якості життя населення, це необхідна особлива форма взаємодії державної влади та бізнесу. Участь держави у розвитку нових районів житлового будівництва полягає, як правило, у передачі представникам бізнесу прав на земельні ділянки та забезпеченні повернення приватних інвестицій через надання субсидій та державних гарантій. Використовуючи державну підтримку, приватний бізнес отримує доступ до масштабних проектів та захищеності своїх інвестицій. Держава отримує ефективного керуючого інвестиціями в особі свого бізнес-партнера, зниження бюджетних витрат й комерційних ризиків за проектом.

Незважаючи на те, що комплексне освоєння територій набуло за останні роки й великого інтересу з боку наукових кіл, й державної підтримки, а також на деякі зміни в українському законодавстві щодо вимог забезпечення житла різними видами інфраструктури, проблеми комплексності забудови, обґрунтованості та ресурсної забезпеченості проектів, що починаються, з плановірності та своєчасності дій, збалансованості розвитку нових житлових районів досі не вирішені.

Основні підходи до забудови міст в рамках державного управління визначаються різними факторами, такими як політичні, економічні, екологічні та соціокультурні обставини. Нижче подано деякі ключові аспекти цих підходів:

планування та регулювання, — державне управління зазвичай включає в себе створення планів розвитку міст, в яких визначаються пріоритети у забудові та розвитку інфраструктури. Це дозволяє уникнути безладу в забудові та сприяє створенню сталої і зручної середовища для мешканців; екологічний підхід, — державні органи дедалі більше акцентують на екологічних питаннях при забудові міст. Це включає в себе збереження зелених зон, ефективне використання ресурсів та зменшення викидів в атмосферу.

2.3. Централізовані державні механізми управління забудовою міста Києва

Специфіка історичного формування великих міст та організації сучасних соціальних, геополітичних та фінансово-економічних мережевих просторів зумовила появу великого різноманіття мегаполісів, що відрізняються один від одного за різними інфраструктурними, функціональними та іншими аспектами. Все це актуалізує проблему класифікування та розробки комплексної типології найбільших міст світу, виходячи з різноманітних основ, що включають як моделі розселення та структурування урбанізованих систем, так і критеріїв наявності інститутів політичного, фінансового, культурного впливу.

Неоднорідність й неоднаковість процесу забудови міст — результат як національно-історичних чи географічних особливостей, а й наявності нині у великих міст певних суспільно-політичних, економічних, культурних функцій, конкретизуючих динаміку розвитку. Цей факт здається ще більш очевидним, якщо брати до уваги згадану вище тенденцію «поділу праці», що посилюється, серед найбільших міст світу. Культурні, фінансові, промислові, політичні «столиці» планети набувають свого сучасного вигляду та ідентичності за рахунок функцій, які вони виконують.

Один із найбільших сучасних урбаністів К. Танге, досліджуючи природу міст, значення їх існування та необхідність подальшого зростання, зазначав, що: «XX століття прийшло до утворення в різних частинах земної кулі

міст з населенням понад млн. чоловік. Цей розвиток здається цілком природним наслідком того, що міста стали необхідними для виконання життєво важливих функцій сучасного людського суспільства. Міста Токіо, Нью-Йорк, Лондон, Париж населення яких вже перевищує або перевищить у найближчому майбутньому 10 млн. чоловік, часто називають перенаселеними. Однак перш ніж вирішити, чи вони дійсно перенаселені, слід розглянути причини їх розвитку, значення сучасних міст й справжню природу їх функцій» [71, с. 144].

Можна стверджувати, що відносне зростання у найбільших світових містах частки невиробничих функцій (уряд, фінанси, контроль над виробництвом та споживанням) породжує необхідність різноманітних зв'язків, що стимулюють подальше зростання столиць та перетворення їх на складні системи, що управляють долями національних держав, що забезпечують генерацію ідей та зв'язку з рештою світу. Все це сприяє виникненню різноманітності мегаполісів та концентрації у них найважливіших суспільно-політичних функцій.

Типологія великих міст має високий рівень узагальнення, що дозволяє дати комплексну, синтетичну характеристику у містах та їх систем й дослідити основні стратегії їх розвитку в рамках удосконалення механізмів державного управління забудовою міст. Основні типи міст можуть бути виділені, виходячи з різних підстав залежно від того чи іншого критерію.

Класифікація міст за чисельністю населення — один із найпоширеніших підходів до виділення типів найбільших міст. Від величини міста залежить багато його показники: темпи зростання, специфіка демографічної структури, набір виконуваних функцій, особливості планування. Якщо брати до уваги чисельність населення, наведену в офіційних статистичних документах, це навіть є навіть є орієнтиром у практиці містобудування, можна виділити такі типи міст, як: малі – до 20 тис. людина; середні – 20-100 тис.; великі – 100-500 тис.; найбільші – 500 тис. осіб та вище; і, нарешті, міста-мільйонери (мегаполіси). Однак можливі й інші підходи: малі – до 70 тис. осіб (у тому числі до 25 тис. – «найменші»); середні – від 70 до 250 тис.; великі – від 250 до 400 тис.; великі – від 400 до 800 тис.; найбільші – понад 800 тис [63, с. 71].

Найбільші міста-мегаполіси мають величезний демографічний потенціал, утворюючи великі агломерації. Ключові політико-економічні центри становлять більше половини у списку найбільш населених та великих міських агломерацій. Як відзначають дослідники, мабуть, крім Женеви, всі впливові міста є мегаполісами-мільйонерами. Близько 75% у містах становлять агломерації розміром від 1 до 5 млн. Незважаючи на те, що спочатку саме концентрація людських ресурсів відіграла важливу роль у висуванні окремих центрів, на сучасному етапі вирішальне значення у збереженні лідерства вже відіграє фактор не стільки кількості, скільки якості людських ресурсів. Розширення групи світових міст з допомогою агломерацій із країн напівпериферії й периферії глобальної економіки був із формуванням людського капіталу – ключового елемента господарського зростання [63, с. 77].

У цьому доречно виділити типи великих міст, виходячи з їхнього нерівномірного розподілу в територіальному плані. Головним чином, найбільші міста сконцентровані в економічно найрозвиненіших і найбагатших макрорегіонах світу. Такі міста утворюють три основні зони: західноєвропейську, північноамериканську та азіатсько-тихоокеанську. Інші макрорегіони світу представлені в основному одиничними центрами: Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу, Буенос-Айрес - у Південній Америці; Київ, Стамбул – у Східній Європі; Йоганнесбург - у Південній Африці; Сідней, Мельбурн – в Австралії та Океанії.

Великі міста західноєвропейської зони є результатом найтривалішого процесу урбаністичного розвитку, протягом якого відбулося формування феномена міста глобального впливу. Причому йдеться не лише про виникнення міст, які зайняли лідируючі позиції в регіональній та світовій економіці, а й про їхню конкуренцію за володіння пальмою першості. Так, у різні періоди історії були першими: Флоренція, Венеція, Антверпен, Париж, Лондон. В даний час, звичайно ж, основна конкуренція відбувається між містами Великобританії та Франції, що входять до вищих категорій світових міст. При цьому безперечним

лідером західноєвропейської зони урбанізації, який оформився як глобальний центр ще у XVIII-XIX століттях, сьогодні виступає британська столиця [61].

Західноєвропейський тип міст має низку істотних особливостей. Наприклад, для нього характерна наявність функціонально вузькоспеціалізованих міст. Таким випадком є Цюріх, як найважливіший фінансовий центр, Роттердам як основне портове місто Європи. Виділяється навіть трансєвропейський «хребет», що поширився від ірландського Дубліна через Лондон, Париж та рейнські міста до італійських Мілану та Риму. З початку 1990-х років оформляється також й умовний «хребет» східноєвропейського простору, що включає деякі міста Центральної та Східної Європи, такі як Берлін, Варшава, Будапешт, Стамбул, Київ, які все ж таки важко класифікувати як безперечні світові столиці, оскільки їх включення у світовий політичний та економічний процеси знаходиться на початковій стадії [61].

Особливий тип міст представлений у північноамериканській зоні світових міст. Ці агломерації значно молодші за західноєвропейські, однак, у своїй сукупності утворюють найбільшу урбанізовану зону, найбільш тісно інтегровану із системою світового господарства. Дана зона представлена ключовими національними центрами США, що утворюють своєрідне кільце глобальних вузлів: Нью-Йорк, Лос-Анджелес, Чикаго, що тісно пов'язані з Мехіко, Каракасом, Торонто. Багато американських міст мають потенціал стати надалі повноправними світовими центрами. Серед таких міст можуть бути названі, наприклад, Філадельфія та Майамі [61].

Звичайно, на міжнародній арені відбувається динамічний процес оформлення нових центрів впливу, проте недосяжними поки що залишаються колишні мегаполіси-лідери. Наприклад, Нью-Йорк, у якому розташовується штаб-квартира ООН і велика кількість її структурних підрозділів, — є особливим геополітичним центром. Варто відзначити, що в контексті політичного впливу, що надається, абсолютно домінуючою виступає геостратегічна вісь Європа — США, на якій розташовуються ключові глобальні центри.

Роль світових міст як центрів визначається масштабами їх валового регіонального продукту, як центрів, що управляють та контролюють глобальну економіку, - рівнем концентрації штаб-квартир найбільших ТНК, ключових інститутів міжнародного фінансового ринку, насамперед транснаціональних банків, а останнім часом - рівнем зосередження у них фірм передових бізнес-послуг. Економічний потенціал провідних світових міст колосальний.

Серйозний внесок у розробку сучасної концепції забудови світових міст зробив британський учений П. Холл. Працю «Світові міста» він запропонував як критерій віднесення до них масштаб виконуваних ними функцій. Згодом цей підхід був використаний деякими іншими дослідниками. Світові міста у концепції П. Холла — це досить обмежене коло територій, у межах яких здійснюється більшість «всесвітніх найважливіших справ». Вони є одночасно політичними центрами загальнонаціонального та глобального рівня, місцями розміщення головних офісів різних державних та громадських організацій, міжнародних урядових та неурядових структур різної спеціалізації (торгівля, фінанси, сервіс тощо), вузлами зосередження внутрішньо-національних та міжнародних транспортних потоків та комунікацій [55, с. 7].

Також дослідник в своїй книзі звертає увагу на активну забудову та процес оновлення міст, — в умовах виникнення проблеми ліквідації старого та аварійного житла, органами влади вирішувалися питання не лише щодо організаційного управління, а й досягнення економічного ефекту. Ще 1971 року було прийнято «Інструкцію щодо визначення економічної ефективності капітальних вкладень у будівництві», де закріплено порядок розрахунку загальної та порівняльної ефективності, а також терміну окупності капітальних вкладень у будівництві [55, с. 10]. Перші методичні вказівки щодо відновлення житлової забудови при реконструкції районів, що склалися, були прийняті в 1984 році. Вони розглядається:

- по-перше, ефективність комплексного підходу до проектування, яка полягає у забезпеченні взаємопов'язаних рішень щодо планувальної організації об'єкта реконструкції або оновлення;

- по-друге, містобудівна ефективність комплексного проведення заходів реконструкції, яка полягає у отриманні високого архітектурно-мистецького та функціонального результату завдяки здійсненню цілісного містобудівного задуму;

- по-третє, соціальна ефективність, що виявляється у покращенні умов проживання населення [14].

Для жодної з перелічених видів ефективності у методичних вказівках не виділено показники і представлена їх кількісна оцінка [57, с. 27].

В результаті дослідження різних підходів, виражених у самостійних роботах учених, і відображених у положеннях, методичних рекомендаціях, прийнятих органами влади, науковці дотримуються думки, що економічний ефект найбільш актуальний в рамках забудови території. На підставі виконаних досліджень та узагальнення отриманих даних можна розраховувати економічний ефект на рівні міського округу.

Для визначення економічного ефекту від проведення комплексної реконструкції застосовують деякі формули, які можна застосовувати і для процесу розвитку забудованих територій. Однак, слід зауважити, що необхідне не лише виділення особливостей останнього порівняно з комплексною реконструкцією, а й облік цих особливостей у формулах розрахунку. Особливий інтерес для визначення економічного ефекту представили формули авторів Непомнящий О.М., Ісаєнко Д.В. [32, с. 51] та методичні рекомендації щодо відновлення житлової забудови при реконструкції районів, що склалися.

У цій роботі науковці пропонують звернути увагу на такі особливості здійснення витрат та отримання доходів у процесі розвитку забудованих територій міст міста Києва, які відсутні під час проведення комплексної реконструкції, і, як наслідок, певною мірою впливатимуть на розрахунок вищевказаних ефектів: витрати на отримання майданчика під розвиток забудованих територій у вигляді перерахування до бюджету коштів у розмірі вартості майданчика, що формується за результатами проведення торгів; витрати на будівництво інженерної та транспортної інфраструктури; витрати на

забезпечення населення об'єктами соціально-культурного призначення; фінансування органами влади окремих видів витрат залежно від бюджетного кошторису; доходи до бюджету від податків, які вносять інвестори та інші господарюючі суб'єктами, що є задіяними у процесі розвитку забудованих територій; доходи, що надходять до бюджету від реалізації майданчика під розвиток забудованої території [36, с. 107].

З огляду на зобов'язання за договором на право про розвиток забудованої території, відповідна установка має виконати наступні завдання: протягом відповідного терміну провести будівництво об'єктів відповідно до проекту планування та розробленої містобудівної документації; протягом відповідного терміну сплатити викупну вартість житлових приміщень, що вилучаються, визнаних аварійним і старим; протягом відповідного періоду передати у муніципальну власність упорядковані житлові приміщення, надані за договором найму соціального для переселення громадян, що виселяються з старих житлових приміщень [36, с. 109].

Організаційною основою механізму проведення міської політики виступають органи місцевого самоврядування, які відповідно до законів виконують регулюючі функції та несуть відповідальність за проведення місцевої соціально-економічної політики, яка є головною ланкою міської політики. Нині міська політика є предметом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, який поки не отримав в Україні адекватного законодавчого оформлення. Тому виникає необхідність аналізу та обліку загальносвітових тенденцій міського розвитку та зарубіжного досвіду проведення міської політики, а також загальноукраїнських нормативно-правових документах, що окреслили правові орієнтири формування міської політики [15, 16, 17].

Ефективна міська політика не може проводитися зусиллями лише органів державного та муніципального управління. В умовах формування та проведення міської політики коло суб'єктів її здійснення суттєво розширилося і включає органи влади та державного управління регіонального рівнів; органи місцевого самоврядування; регіональні, міжрегіональні та всеукраїнські добровільні

об'єднання муніципальних утворень та міст; всеукраїнські та міжрегіональні міські асоціації та спілки; бізнес (підприємства та корпорації); політичні рухи та партії; громадські організації; професіоналів (вчених та спеціалістів) у галузі містознавства та міського управління; міських мешканців [59, с. 37].

З початку незалежності, в місті Києві, починає розгортатися практика прямої міської політики, яка окреслила державні інтереси та пріоритети, цілі та завдання розвитку міст та їх територіальних систем. Вона пов'язана з прийняттям та реалізацією низки цільових програм, спрямованих на вирішення актуальних міських проблем на етапі трансформаційного переходу. Як першочергові об'єкти програмно-орієнтованої та диференційованої міської політики розглядаються мономіста, малі, середні та великі міста, старі та історичні міста, столичні міста та міські агломерації.

В умовах корінних соціально-економічних перетворень, що передбачають адаптацію структури міст Києва до вимог ринкової економіки, а стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст виступає як засіб об'єднання зусиль приватного та громадського секторів економіки у консолідації зусиль міської адміністрації та органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем трансформації міського господарства та зайнятості населення, ефективності використання міського простору та інших перспективних цілей розвитку міста. У ході розгляду питань стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст особливого значення набувають питання методології комплексного аналізу розвитку міста, визначення та методики розробки цілей міського розвитку, обґрунтування місії та стратегічного вибору міста, використання методів проведення комплексного соціально-економічного аналізу розвитку міста та механізмів реалізації концепції стратегічного плану. Найважливішим документом, що задає основні параметри стратегічного міського розвитку, є концепція комплексного стратегічного соціально-економічного розвитку міста Києва. Вона являє собою прогнозно-аналітичний документ, в якому розкривається система уявлень про стратегічні цілі, пріоритети міського розвитку та основні положення міської політики.

Логіка розробки та реалізації стратегічних планів соціально-економічного розвитку міста Києва має включати низку послідовних етапів. На першому етапі здійснюється комплексний аналіз передумов та факторів розвитку міста, що охоплює аналіз розвитку його економіки та соціальної сфери, що склалася з демографічної, соціально-економічної та екологічної ситуації, системи управління містом, а також виявлення тенденцій та проблем міського розвитку середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Другий етап пов'язаний з визначенням найважливіших стратегічних цілей економічного, соціального та інноваційного розвитку на перспективу. На третьому етапі обґрунтовується вибір стратегії розвитку міста з урахуванням подальшого розвитку та вдосконалення людського потенціалу, економіки міста, міського середовища та системи місцевого самоврядування, намічаються точки та полюси зростання його економічного розвитку, узгоджуються інтереси як фактор розробки та реалізації стратегії розвитку забудови міста. На четвертому етапі розкриваються механізм реалізації стратегії розвитку міста та основні засади його формування, розробляються програма комплексного соціально-економічного розвитку міста, — державне регулювання реалізації стратегії його розвитку та напрями муніципальної соціально-економічної політики. Завершальний етап пов'язаний з формуванням системи забезпечення механізму реалізації стратегії розвитку міста, яка включає кадрове, фінансове та інформаційно-комунікативне забезпечення та систему моніторингу соціально-економічного розвитку міста [59, с. 34].

Формування механізмів муніципального управління нових умовах господарювання має будуватися з урахуванням взаємодії центрального, регіонального і муніципального рівнів управління. Підвищення керованості та сталого розвитку міста Києва має забезпечити вміле поєднання вітчизняного досвіду міського управління із зарубіжним досвідом управління містом як адаптивної системи. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування міста та органів державної влади з місцевою економікою за нових умов пов'язані із самоорганізацією економіки, що доповнюється елементами державного

регулювання у формі економічної політики. Важливим ринковим інструментом міського розвитку має стати міський маркетинг, що має спільне коріння з підприємництвом. Його основою є цілеспрямована діяльність міської влади щодо створення іміджу та покращення репутації міста, спрямована на підвищення його конкурентоспроможності.

Висновок до 2 розділу

Механізми державного управління забудовою міст відіграють важливу роль у створенні сталого і комфортного середовища для мешканців. У контексті цієї теми, можна сформулювати наступний висновок:

- Планування та регулювання, — державне управління визначає пріоритети та стратегії розвитку міст, які сприяють ефективному використанню території та інфраструктури. Це регулювання сприяє запобіганню безладу та хаосу в міському середовищі.

- Екологічний підхід, — один із важливих аспектів механізмів державного управління - це збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу на довкілля при забудові міст. Це включає в себе створення зелених зон, раціональне використання ресурсів та ефективний контроль за викидами.

- Соціокультурні аспекти, адже міста — це не лише інфраструктура, але і місця, де люди живуть, працюють та спілкуються. Державне управління повинно враховувати потреби та побажання мешканців, а також забезпечувати розвиток соціальної та культурної сфери.

- Ефективність і прозорість, — важливим аспектом механізмів державного управління є ефективність та прозорість рішень. Це включає в себе відкритий доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та впровадження технологій для поліпшення державного управління.

Узагальнюючи, механізми державного управління забудовою міст мають за мету створення міського середовища, яке відповідає потребам сучасного

суспільства, зберігає природні ресурси та забезпечує високий рівень життя для мешканців. Ефективна координація різних аспектів державного управління грає ключову роль у досягненні цих цілей.

РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБУДОВОЮ В М.КИЇВ

3.1. Методологічні основи формування і розвитку системи управління процесом перетворення житлового фонду міста Києва

Сучасна містобудівна доктрина, яка змінила панівну більш ніж півстоліття концепцію екстенсивного індустріального освоєння та розвитку міст, відповідає новим суспільним пріоритетам і ставить завдання на інтенсивний розвиток муніципальних утворень.

В основі формування системи управління житловим будівництвом та реконструкцією житлової забудови повинні лежати принципи, що відповідають концептуальним положенням політики місторозвитку та тим стратегічним орієнтирам, що визначають розвиток цієї сфери в нових господарських умовах.

В умовах зосередження реконструйованої забудови в культурно-історичних центрах міст стає актуальною проблема формування адекватних принципів ремонтно-будівельної діяльності. Широко відомі такі принципи містобудівної реконструкції, що використовуються, зокрема, для розробки концепції історичного центру Києва:

1. Елімінування з центральних територій історичної частини міста, тих функцій, що не пов'язані з функціонуванням міського центру, та функцій, що не приносять дохід;
2. Використання з цією метою таких економічних важелів, як диференціація земельного податку та орендної плати;
3. Економічне стимулювання розміщення в центральних районах унікальних та прибуткових установ та об'єктів культурно-історичного значення;
4. Розробка критеріїв та так званої шкали престижності ділянок, розташованих у районі історичного центру;

5. Організація системи регулювання режимів реконструкції за допомогою використання низки архітектурно-планувальних обмежень, дотримання містобудівної дисципліни;

6. Забезпечення наступності у композиційній побудові міського історичного центру та збереження пропорційності міських просторів;

7. Оновлення інженерної інфраструктури та транспортно-пішохідної системи історичного центру;

8. Підтримка високої якості архітектурного та ландшафтного дизайну містобудівного середовища [19, с. 419].

Аналізуючи представлені принципи, можна зробити такі висновки. По-перше, з погляду необхідності збереження культурно-історичних якостей центральної забудови їх використання може бути доцільним, адже це забезпечує містобудівну наступність (принципи 3, 5, 6, 8).

По-друге, серед цих принципів є спроби економічних оцінок та положень маркетингу нерухомості, що базується на використанні як основний фактор, що детермінує споживчий попит, фактор розташування об'єкта (принципи 1, 2, 4).

Слід зазначити, що комплексна реалізація цих принципів може призвести до суттєвих функціональних диспропорцій. Так, наприклад, елімінування з історичного центру Києва функцій, які безпосередньо не пов'язані з функціями, властивими центральним районам (а це насамперед житлові функції) створює такі проблеми: підвищення «навантаження» на периферійні житлові райони; ускладнення транспортних взаємозв'язків; небезпека «музеефікації» історичного центру, що не дозволяє забезпечити реалізацію ремонтно-реконструктивного циклу; загострення соціальних конфліктів, пов'язаних з вимушеним переселенням громадян, які проживають у центральних районах [19, с. 420].

Слід підкреслити, що сучасні тенденції в галузі економіки припускають використання принципу багатофункціональності забудови. Ідея збереження багатофункціональності різних міських кварталів аж ніяк не випадкова. Вона ініційована результатами аналізу практичного досвіду в організації містобудівних територій із типово «центральними» функціями. Цей досвід

придбано у процесі реконструкції низки великих історично значимих міст Європи, і навіть під час реконструкції центральних районів Києва [35, с. 8].

Принцип багатофункціональності забудови (а отже і збереження житлової функції кварталів, що реконструюються) суперечить принципу економічної раціональності використання територій, відповідно до якого, найбільш цінні в економічному відношенні території (розташовані в історичному центрі), мають приносити підвищений дохід [39, с. 95]. Використання цього принципу передбачає розміщення на цих територіях об'єктів нерухомості, що дають підвищений дохід.

Зазначене протиріччя може бути дозволено лише з допомогою розумного компромісу, єдино можливого під час спроб обліку різноспрямованих чинників, близьких за рівнем значимості. Стосовно розглянутого завдання таким компромісом є умова збереження в історичному центрі Києва будівель, що використовуються під житлові потреби. Житлова функція може бути поєднана з іншими функціями й приносити дохід нерухомості за рахунок використання ряду приміщень (частин) житлових будинків під нежитлові потреби. Безумовно доцільно, наприклад, розміщувати на перших поверхах житлових будівель підприємства та організації, діяльність яких відповідає функціям типових міських центрів та приносити високий дохід.

Цей підхід є особливо важливим для великих міст, що володіють суттєвим культурно-історичним потенціалом. У таких містах спостерігається тенденція до поступового збільшення територій, що належать до історичного центру та «витіснення» житлової функції. Цей процес необхідно припинити, оскільки він окрім загострення поданих вище проблем загрожує надмірним збільшенням усієї території, яку займає місто.

Важливим містобудівним завданням є організація будівництва нових об'єктів у районах і центрах, що реконструюються. Необхідно забезпечити вибір стилістичних підходів до нового будівництва. Містобудівна наука останніх десятиліть вважає неперспективним жорстке стилістичне обмеження нового будівництва, яке ведеться в історичних центрах. Визнано недоцільним

обмеження творчих можливостей архітектора-проектувальника, тому у світовій практиці пропонується не власне стилістика нових будівельних об'єктів, а система принципів та підходів до формування архітектурного образу нової споруди. У цій системі наведено такі принципи, як: історична стилізація; ретроспективний підхід; імітаційний підхід; інспірування; контекстуальний підхід; новий підхід [21, с. 67].

Принцип історичної стилізації передбачає відтворення старих будівель та будівництво нових з використанням старого стилю, а також створення на цій основі стилістично завершеного ансамблю.

Ретроспективний підхід передбачає відтворення втрачених будівель і споруд поблизу пам'яток історії, культури, архітектури, що збереглися, а також проектування нових споруд у старовинному стилі.

Імітаційний підхід базується на творчій імпровізації на тему минулого. В рамках цього підходу здійснюється проектування, засноване на використанні особливостей архітектурного вигляду міста, що склалося, орієнтоване на відповідність історичній стилістиці та поверховості навколишньої забудови, а також елементам благоустрою.

Принцип інспірування означає повторення загальних традицій місця забудови: ритмів членування фасадів, пропорцій, колірних рішень, окремих будівельних матеріалів та їх імітацій, а принцип контекстуального підходу – підпорядкування чи об'єднання нового та старого стилів на основі меншого, ніж при інспіруванні кількості загальних характеристик.

Новаційний підхід є можливість будівництва нових об'єктів, що контрастують за стилем з історичною забудовою, що склалася [21, с. 68].

Вибір одного з розглянутих стилістичних підходів, для міста Києва, є завершальним етапом архітектурно-містобудівного обґрунтування у концепції реконструкції міських історичних центрів.

У практичній управлінській діяльності облік містобудівних аспектів здійснюється в рамках проектування капітального ремонту та реконструкції будівель, споруд та їх комплексів. Процес проектування організується таким

чином, щоб передбачувана ремонтно-будівельна діяльність забезпечувала б відповідність перспективних характеристик об'єкта вимогам основних містобудівних документів (генеральних планів міста, проектів районного планування, схем розвитку інженерних та транспортних мереж, проектів детального планування) міста Києва.

При проектуванні капітального ремонту житлових та громадських будівель міста Києва повинні забезпечуватись:

а) реалізація досягнень техніки та передового вітчизняного та зарубіжного досвіду під час ремонту та подальшої технічної експлуатації будівель;

б) висока ефективність використання коштів на капітальний ремонт за рахунок: найбільш ефективного використання та збереження існуючих конструкцій та обладнання будівель; комплексного усунення при капітальному ремонті несправностей усіх елементів будинку; механізації та автоматизації виробничих процесів; застосування індустріальних методів ремонту та ефективних форм його організації, що забезпечують підвищення продуктивності праці; вдосконалення об'ємно-планувальних та конструктивних рішень ремонту будівель; повторного використання матеріалів, виробів, одержаних від розбирання конструкцій та демонтажу інженерного обладнання;

в) високий рівень архітектурно-планувальних рішень будівлі, що демонтується;

г) зниження питомих показників трудомісткості та матеріаломісткості ремонту;

д) зниження експлуатаційних витрат [28, с. 27].

У проектуванні капітального ремонту має бути широко використана типізація на базі уніфікації об'ємно-планувальних, конструктивних та технологічних рішень, конструкцій та виробів.

Ефективність капітального ремонту та реконструкції житлових будівель міста Києва визначається на основі зіставлення комплексного соціально-економічного результату та витрат, необхідних для їх досягнення. Комплексний результат ремонтно-будівельної діяльності агрегує економічну та соціальну

складові. Економічний результат полягає в усуненні фізичного зносу будівель та зниженні експлуатаційних витрат. Соціальний результат — у покращення умов проживання населення, підвищенні рівня комфортності та благоустрою житла.

У разі впровадження в ремонтно-будівельну діяльність елементів нового будівництва (надбудова та прибудова будівлі, зведення в новому кварталі нових об'єктів) економічний результат досягається за рахунок збільшення загальної площі житлових будівель.

Організація взаємодії між двома найважливішими підсистемами місторозвитку Києва — реконструктивно-будівельної підсистеми та містобудівної регламентуючої підсистеми — завжди залишалася найбільш складним питанням управлінської практики. У сучасних умовах вже недостатньо діалогу між проектними організаціями та відповідними органами, що керують містобудівними процесами. При формуванні стратегічних та тактичних рішень у галузі управління реконструкцією житлової забудови слід використовувати законодавчі механізми; зацікавлені галузі господарства; громадські організації; судові органи; засоби масової інформації; широкі верстви населення.

В останні роки робляться спроби кардинального вдосконалення організації управління ремонтно-будівельною діяльністю міста Києва з урахуванням принципів економіко-господарської взаємодії всіх її суб'єктів.

Концептуальним принципом доцільної організації реконструктивно-будівельних процесів є принцип інтеграції, що означає включення цих процесів до єдиної (інтегрованої) сукупності — інвестиційно-будівельного комплексу міста Києва. Інвестиційно-будівельний комплекс об'єднує у собі три самостійних, але взаємозалежних напрямів: діяльність нового будівництва об'єктів різного призначення; діяльність у сфері капітального ремонту та реконструкції існуючих об'єктів; інвестиційну діяльність, орієнтовану насамперед на розв'язання задач за першими двома напрямками [34, с. 86].

Інтеграція цих напрямків дозволяє забезпечити дотримання ще одного найважливішого принципу ефективного управління виробничими процесами — принципу повної інвестиційної забезпеченості запропонованих заходів.

З точки зору підвищення ефективності управління створення інвестиційно-будівельного комплексу має такі переваги: дозволяє скоротити кількість керуючих структур; збільшує швидкість інформаційного потоку, сприяє збільшенню обсягу та ступеня координації інформації; сприяє зосередженню трудових, фінансових, матеріальних та інших ресурсів у меншій кількості суб'єктів управління і, як наслідок, має більшу ресурсну маневреність.

Інтегративне бачення забудовної діяльності диктує необхідність розгляду принципів організації та управління комплексними інвестиційно-будівельними процесами в місті Києві. Ці принципи, в даному випадку, слід розглядати як загальний методологічний базис, який застосовується для вирішення компонентних завдань. Серед основних принципів, що формують систему управління інвестиційно-будівельним комплексом міста, слід виділяти такі: 1. Прагнення досягнення максимально можливої ефективності функціонування управлінської системи 2. Забезпечення можливості регулювання інвестиційно-будівельної діяльності з боку державних (регіональних, муніципальних) органів управління. 3. Забезпечення інвестиційно-будівельної діяльності нормативно-правовою базою. 4. Облік усієї сукупності факторів, що зумовлюють можливість раціонального функціонування інвестиційно-будівельного комплексу. 5. Концентрація функціональних завдань з управління інвестиційно-будівельною діяльністю у мінімально можливій кількості галузевих органів управління. 6. Оптимізація обсягу та структури інформації, необхідної для розробки ефективних управлінських рішень. 7. Прагнення збільшення швидкості інформаційного потоку та скорочення часу на проходження інформації по лінії «суб'єкт управління – об'єкт управління». 8. Мінімізація документообігу. 9. Застосування сучасних засобів, які забезпечують управлінський процес. 10. Максимально можливе застосування системи управління проектами та методів інвестиційного проектування. 11. Активне використання підсистеми організації та проведення інвестиційних конкурсів (торгів) [37, с. 54].

Реалізація викладених принципів дозволить підвищити рівень обґрунтованості прийнятих управлінських рішень з питань розвитку всіх

компонентів інвестиційно-будівельної сфери та забудовної діяльності, що має важливе формуюче значення.

Інтеграція реконструктивно-будівельних процесів в інвестиційно-будівельному комплексі великого міста зумовлює необхідність розробки науково обґрунтованих ефективних управлінських рішень.

Суть ефективних рішень полягає в тому, щоб досягати намічених цілей найраціональнішим шляхом. Стосовно завдань у галузі управління житловим будівництвом та реконструкції житлової забудови категорія ефективності набуває особливої ваги. Вона виступає як індикатор і як стимул доцільного інвестування з його прагненням до інновацій та прогресивних змін в інвестиційно-будівельній сфері та будівельній діяльності. Прагнучи підвищити ефективність прийнятих рішень, учасник інвестиційно-будівельного процесу визначає конкретні заходи, що сприяють розвитку, відсікаючи ті з них, які неминуче ведуть до регресу.

Сучасна теорія ефективного управління соціально-економічними системами, зокрема, інвестиційно-будівельним комплексом, є предметом широких обговорень в літературі. Дослідженням у галузі методологічних та теоретичних проблем оцінки ефективності управлінських рішень у будівництві присвячені праці багатьох провідних представників вітчизняної наукової школи. Критичні зауваження на адресу теорії ефективного управління концентруються насамперед на необхідності більш повного висвітлення соціальних аспектів ефективності. Поділяючи, в принципі, цю точку зору, слід зазначити, що структуризація модельних забудов — виділення стадій програмування та проектування, що дозволяє виконувати більш повні обґрунтування і всебічно аналізувати соціальні наслідки будівельної діяльності. Ці наслідки оцінюються у процесі розробки комплексних реконструктивно-будівельних програм, що враховують динаміку основних макроекономічних процесів м. Києва.

Таким чином, методологічний інструментарій, який використовується для формування та розвитку системи управління процесом відтворення житлового фонду великого міста, інтегрує в собі положення багатьох економічних та

інженерно-економічних напрямків, економіки та організації будівельного виробництва, маркетингу, техніки та технології.

Однією з вимог, що висуваються до нього, є необхідність урахування сучасних управлінських методів та специфіки соціально-економічних умов, що склалися в межах досліджуваного будівельного ринку.

3.2. Аналіз розвитку забудови в місті Києві в рамках державного управління

Будівельна галузь є містоутворюючою ланкою в ланцюзі соціально-економічного розвитку Києва та області. Робота транспорту, охорони здоров'я, енергетики тощо безпосередньо залежить від внутрішніх резервів і потенційних можливостей будівельної індустрії.

Будівництво — одне з основних галузей Києва. Але її розвиток пов'язаний із виконанням стратегічних та тактичних цілей та завдань, досягнення яких викликає певні проблеми. Одна з найважливіших — проблема щільної або, як її ще називають, точкової чи квартальної забудови.

Питання «щільної забудови» — це комплексного соціально-економічного розвитку території муніципального простору. Під щільною забудовою розуміється будівництво нових будівель або споруд в житловому мікрорайоні, що історично склався, часто на місці зелених зон [31, с. 75].

Порушення прав мешканців існуючої забудови у разі реалізації проектів щільної забудови є суттєвими. Цілком зникає або суттєво зменшується прибудинкова територія, вирубуються дерева. Новобудова часто підключається до існуючої каналізації, електромереж, тому збільшується навантаження на існуючі комунікації. У результаті жителів існуючої забудови починаються проблеми з електропостачанням, прориваються каналізаційні мережі. Паркування новобудови розраховане на автомобілі своїх мешканців, а мешканцям старих будинків більше нема де ставити свої машини. Загалом

щільне будівництво призводить до збільшення кількості автотранспорту, що використовується, і як наслідок до збільшення заторів на дорогах.

Будівництво в безпосередньому сусідстві з існуючою забудовою є небезпечним і з точки зору безпеки старих будинків в місті Києві. Відомі випадки, коли через будівництво у старих будинках починали йти тріщини по стінах. Через порушення правил техніки безпеки, що стало звичайним явищем, на найближчі будинки падають балки, а й будівельні крани, гинуть люди.

Жителі, які страждають від порушення своїх прав, починають боротьбу проти будівництва, що призводить до соціальних конфліктів, збільшення соціальної напруженості в суспільстві загалом.

Іншою суттєвою проблемою є недостатньо розвинена інфраструктура у місцях забудови.

Інфраструктура міста Києва — важливий компонент комфортного житлового середовища. Чим більше у новобудовах об'єктів соціальної інфраструктури, тим привабливішими вони є для покупців.

Опитування, проведені ріелтерськими компаніями, показують, що половина покупців житла готова в'їхати в новобудову лише за умови, що там вже є інфраструктура або вона з'явиться найближчим часом. Приблизно третина покупців побоюються купувати житло в зоні без зручностей та комфорту [38].

Транспортна інфраструктура міста Києва — комплекс споруд, комунікацій (включаючи підприємства всіх видів транспорту та відповідні органи управління), що забезпечує стійке функціонування та розвиток територій [38].

Інженерна інфраструктура міста Києва – комплекс споруд та комунікацій усіх видів інженерного обладнання (включаючи підприємства з їх обслуговування та відповідні органи управління), що забезпечують стійке функціонування та розвиток території [38].

Соціальна інфраструктура міста Києва — комплекс культурно-побутового обслуговування населення, що знаходиться у веденні органів державної влади/органів місцевого самоврядування житлового фонду, а також об'єктів та підприємств, що забезпечують їх стійке функціонування [38].

В останні вісім-десять років соціально-економічний та просторовий розвиток Києва визначав вплив таких факторів як швидке економічне та інвестиційне зростання України; випереджальний розвиток секторів ринкових послуг; екстенсивне залучення вільних територій до господарського обігу (при цьому відбувалося і впровадження нових форм цього залучення — розвивалися індустріальні парки та промислові зони, технопарки, були запуснені проекти комплексного освоєння території під житлові та комерційні потреби); реалізація масштабних транспортних проектів у зв'язку з нарощуванням присутності країни на світових ринках. Можна визначити такі особливості трансформації територіальної структури агломерації Києва, що відбулися під впливом перелічених чинників [65, 74].

По-перше, спостерігається посилення «фрагментації» економіки — диференціація територій, що входить до ядра, центральних частин й периферії агломерації за основними соціально-економічними показниками, такими як обсяги інвестицій, темпи зростання промислового виробництва, оборот роздрібної торгівлі, показники доходів населення. У разі ринкової економіки стався перехід до раціональнішого, економічно доцільного використання землі та з центральних частин ядра на периферію й у ближні передмістя стали переносити великі промислові виробництва, будувати економічне житло, розвивати складське господарство.

По-друге, масштабні інвестиційні потоки останніх років визначили нову функціоналізацію території. У межах агломерації навколо багатoproфільного ядра сформувалися промислові, логістичні, торгові та транспортні зони, сільськогосподарські та рекреаційні ареали. У ядрі агломерації високоорганізоване урбаністичне середовище, наявність розвиненого, висококваліфікованого ринку праці дозволили закріпити функції виробництва знань та технологій, управління потоками товарів, інформації, надання послуг. У межах ядра агломерації в останні роки розміщувалися підприємства таких секторів, як фінансові та консалтингові послуги, дорогі послуги населенню

(медичні, освітні), торгівля, культура та мистецтво, розваги, інжинірингові послуги, наукова та інноваційна діяльність [65, с. 76].

Таким чином, щоб вирішити дані проблеми, необхідно: посилити контроль за будівництвом нових будівель у житлових районах, що склалися, насамперед, в історичному центрі Києва; зобов'язати будівельні компанії включати до проекту забудови такі соціальні об'єкти, як поліклініки, дитячі садки, школи; розвантажити внутрішній простір дворів від автомобілів, відводячи паркінги під землю і створюючи відкриті паркінги у безпосередній близькості від новобудов; при будівництві нових мікрорайонів враховувати транспортну ситуацію на даній території, будувати нові дороги та транспортні розв'язки [65, с. 77].

Згідно з загальноприйнятим визначенням, вигляд міста Києва – зовнішній вигляд його забудови та ландшафту, — має складну структуру, яка визначається особливостями планування, рельєфу місцевості і представляє собою важкий об'єкт для аналізу та оцінки. Ще більшою проблемою є прогнозування перспектив його розвитку. Незважаючи на те, що це процес не стихійний, а керований, який здійснюється з проектною документацією, проблему досягнення естетичних якостей зовнішнього вигляду міста поки що не вирішено.

Сучасні мегаполіси мають відповідати функціональним вимогам, включаючи висотність забудови. Так, протягом останніх років зведено громадсько-діловий центр у Києві, а також створено саму висотну будівлю України — ЖК на Кловському узвозі з проектною висотою 168 метрів [69].

Інакше справи в Києві, де приводом для зведення висотної забудови послужили природніші причини, що полягають у вичерпанні обсягів вільної території під нову забудову, і, як наслідок, у високій вартості земельних ділянок [69]. Подібні передумови до створення висотної забудови підкріплювалися заявами представників будівельного бізнесу Києва, відповідно до яких хмарочоси можуть бути не лише комфортними та унікальними, а й дозволять отримувати прибуток будівельним організаціям. Саме ця економічна складова підштовхне фірми робити вибір на користь хмарочосів [48, с. 19]. Досвід, набутий будівельними фірмами Києва у висотній забудові за останні десятиліття,

дозволяє їм працювати у сфері унікальних та висотних об'єктів по всій Україні. Це хороший приклад багатьом міст України, зокрема й для Києва, оскільки відпадає необхідність наймати дорогі іноземні будівельні фірми [48, с. 21]. Якщо в Україні та інших українських міст є намір продовжувати розвиватися, набуваючи загально визнаних рис сучасних міст, їм доведеться зайнятися розвитком висотної забудови.

На жаль, зазначене щодо створення та підтримання повноцінного життєвого середовища є лише декларацією і не має нічого спільного з реальним станом справ. Розглянемо стан справ із точковою забудовою у місті Київ. Під точковою (щільною) забудовою маємо на увазі будівництво нових будівель і споруд в історично сформованому мікрорайоні.

У різних районах Києва постійно спалахують конфлікти між громадянами та забудовниками. Реально склалася ситуація, що інтереси забудовника часто суперечать інтересам громадян — мешканців прилеглих до місця будівництва будинків, оскільки щільна забудова здебільшого супроводжується погіршенням їхньої якості проживання. Насамперед потреба в щільній забудові викликана бажанням інвестора отримати додатковий прибуток за рахунок розміщення об'єкта будівництва в освоєних та близьких до центру районах. Муніципальні ж органи переважно підтримують прагнення забудовників, ігноруючи вимоги закону про «створенні та підтримці повноцінного життєвого середовища». Якщо брати вимогу законодавства, серед завдань планування і забудови територій передбачається, що мають бути враховані державні, цивільні та приватні інтереси під час планування, забудови, іншого використання територій [40, с. 186]. Реалії ж такі, що муніципальні чиновники переважно лобіюють приватні інтереси інвесторів. У той же час, мешканцям надзвичайно важко домогтися офіційного рішення муніципальних органів влади щодо облаштування дитячих та спортивних майданчиків, місць чи зон для тварин, озеленення території.

Жителі будинків не мають жодної гарантії, що прилегла територія, на якій вони створили сквер, побудували дитячий майданчик, обладнали стоянку для своїх автомобілів, не буде віддано комерційній компанії під забудову.

Будівництво кварталів на околиці Києва призвело до транспортних проблем. Люди, які оселилися в кварталах, віддадуть перевагу автотранспорту загального користування. Через зростання розмірів Києва шлях від будинку до місця роботи для них буде довшим і довшим, ніж для людей, які живуть у центрі. Отже, слід очікувати, що кожна сім'я в «кварталах» прагнучим мати на одну людину один автомобіль. Навіть якщо за рахунок бюджету Києва буде побудовано додаткові автомагістралі, проблему пробок це не вирішить. Про це говорить досвід усіх великих міст, що стали на шлях екстенсивного розвитку – розширення території, що забудовується.

Згодом у жителів міст, влада яких вкладає кошти у розвиток незабудованих територій замість реконструкції центру, виникають не лише транспортні, а й соціальні проблеми. З історичного центру йде активне життя. На околиці їдуть молоді, самостійні, багаті люди. Залишаються малозабезпечені мігранти, які приїхали на звільнене місце [58, с. 749].

Такий штучний географічний поділ мешканців породжує соціальну роз'єднаність та злочинність.

Аналітичний центр одного друкованого видання провів дослідження якості життя в районах міста Києва [69]. Дослідження показали, що немає району визнаного лідера щодо якості життя. Одні краще оснащені транспортною інфраструктурою, інші можуть похвалитися озелененням територій, треті – доступом до магазинів та місць відпочинку. Навіть у найкращих місць для життя в Києві є серйозні недоліки, що свідчить про незбалансований розвиток територій.

3.3. Організація державного управління містом Києвом у рамках концепції Smart City

Один із базових принципів побудови міста на основі концепції Smart City можна сформулювати наступним чином: «Вчитися у всього світу та вчити весь світ» [62, с. 23]. Така постановка говорить про відкритість стратегій сучасних

міст, що ґрунтуються на процесі управління знаннями, який у сучасному світі є ключовим.

Розумні міста світу в даний час є мережею, що діє на підставі єдиних принципів. Найкращі практики стають нормами. Публікація рішень щодо досягнення цілей та результатів проводиться відкрито на офіційних сайтах міст. Рух міст відповідно до намічених ними цілей відображається у світових рейтингах Розумних міст, в яких українські міста поки що практично не представлені – але у кількох світових рейтингах фігурують Київ, Одеса, Дніпро і Львів, але поки не на провідних позиціях.

Незважаючи на те, що концепції забудови Smart City за оцінкою дослідників ще немає й 30 років, витоки ідеї Розумного міста ми знаходимо в античності управлінні грецьким Полісом, де повноцінна участь громадян міста в системі управління містом видається найвиразніше. Вже за часів Платона і Аристотеля, які зробили перші спроби створення теоретичних моделей міста, грецький поліс був найскладнішим вузлом багатьох і різних процесів життєдіяльності, які живуть за своїми власними законами. У цих умовах було винайдено ефективний засіб управління міським життям — сходку представників населення на міській площі та організоване колективне обговорення міських проблем. Місто стає не лише центром відправлення влади, відтворення культури, а насамперед простором організованої комунікації представників різних систем міського життя [51, с. 11].

Для проведення дослідницьких та проектних робіт необхідно обмежити об'єкт роздумів на тему [58, с. 748]. Сучасна ситуація змушує нас розглядати концепцію Smart City (Розумне місто) у наступних рамках.

Перша рамка — світові управлінські технології. Тема «Розумне місто» для Києва цікава насамперед тим, що передбачає побудову нової системи управління, яка функціонує відповідно до кращого світового досвіду. Аналіз світових управлінських технологій показує, що вони завжди є ефективними формалізованими практиками управлінської роботи. Тому перша рамка роздумів управлінця, що займається темою «Розумне місто» Київ — світові управлінські

технології, що враховують успішний світовий досвід розвитку такої складної системи як місто.

Друга рамка — вигляд міста Київ. Ми розуміємо вигляд міста як керований образ міста, що відображає його ідеї та задає вимоги та обмеження для напрямків розвитку. Це у сенсі ідеології — критично осмислений набір ідей, які рухають думками, діями і вчинками управлінців, котрі займаються цією темою. «Якщо немає ідеології, тріумфує дух спрощення і користолюбства. Людській свідомості внутрішньо властиве прагнення спрощення діяльності. У той час як мислення, насамперед мислення управлінця, потребує напруги та відповідності форм аналізу та дій характеру та структурі об'єкта та ситуації» [58, с. 749]. Дуже високий ризик спростити тему «Розумне місто» до насичення міста різними датчиками, гаджетами, додатками, автоматизованими робочими місцями, окремими розумними технологіями. У цьому контексті також дуже важливою є спеціальним чином організована робота щодо залучення активного населення, громадських організацій, науки та освіти, бізнесу, влади та інших стейкхолдерів до відкритого обговорення ідей, що організовують життєдіяльність міста.

Ідеї, закладені у вигляд міста Києва, у світовій практиці знаходять своє відображення в архітектурних, містобудівних, просторових та інфраструктурних рішеннях, які є історичним відображенням образу міста.

Третя рамка — сталий розвиток території Києва. Як би очевидно це не звучало, всі зусилля системи управління Розумним містом мають бути спрямовані на підвищення якості життя та розвиток конкретного міста [58, с. 750]. Не може бути загальних рецептів для всіх міст, які параметри та як слід покращувати. Стандарт ISO, про який ми говоритимемо далі, дає метод руху: як слід діяти місту, яке стати розумним, але не вказує на конкретні рішення. Завдання сучасно міста — рухатиметься системно й приймати рішення відповідно до ситуації та стратегії конкретного міста.

Четверта рамка — діджиталізація. Сучасне місто Київ має використовувати у своїй життєдіяльності сучасні цифрові технології та сервіси [58, с. 750]. Проте важливо розуміти, що діджиталізація окремих елементів

господарства не зробить місто розумним. Цифрове середовище Розумного міста передбачає насамперед комплексне моделювання рішень системи управління з метою прогнозування їх наслідків та подальшого моніторингу змін за напрямками, а також накопичення аналітичних даних для прийняття адекватних управлінських рішень. Аналіз досвіду світових розумних міст показує, що всі вони мають комплексні цифрові системи (динамічний інтерфейс або мережі цифровий двійник), що дозволяють бачити одноразово стан справ за всіма ключовими напрямками життя міста, публікувати результати змін для мешканців міста, а також перевіряти управлінські та технологічні рішення та навіть прогнозувати наслідки реалізації проєктів до їх впровадження. Модель дозволяє оцінювати ефективність проєкту та не робити зайвого [58, с. 751].

Діючі рейтинги розумних міст світу, такі як Smart City Index (Easy Park), IMD Smart City Index, IESE Cities in Motion Index показують, що всі міста, що входять до них, діють у рамках єдиних принципів і стандартів.

Стандарти ISO — система менеджменту якості з формування та розвитку забудови Розумних міст світу. Ключові стандарти, що об'єднують мережу Розумних міст світу — стандарти якості ISO 37101 «Sustainable development and resilience of communities» та ISO 37120 «Sustainable development of communities – indicators of city services and quality of life» [62, с. 22].

Основний принцип, на якому базуються дані стандарти, можна сформулювати так, — розумним містом може стати будь-яке місто, яке вирішило стати розумним і послідовно організовує роботу з досягнення намічених цілей. Місто приймається до так званого Клубу розумних стійких світових міст на підставі свого рішення та оголошення тих цільових показників, яких він планує досягти. Утриматися в Клубі можна лише в тому випадку, якщо місто демонструє динаміку змін відповідно до намічених показників.

Перша вимога до Розумного міста Києва, — місто має визначити напрямки, які вважає для себе стратегічними – напрямки, які дозволять змінити ситуацію хаотичної забудови у місті.

Друга вимога до Розумного міста Києва, — за кожним напрямом місто має позначити вимірні цільові показники, які планує досягти. Досвід світових міст показує, що всі ключові завдання «фіксуються» для зрозумілого виміру поточної та цільової ситуації. Якщо якийсь напрямок не «зафіксовано» (місто не визначило, як має вимірюватися результат), ці роботи не переводяться в реалізацію. Стандарт ISO не наказує містам конкретних показників за напрямками. У додатках до стандарту представлені ті показники, які сформулювали собі інші міста [71, с. 143] — можуть використовуватися як приклад чужого досвіду для формування власних показників. Також можна орієнтуватися на цільові показники, за якими регулярно складаються рейтинги Розумних міст світу.

Третя вимога до міста Києва: за кожним стратегічним напрямом забудови мають бути розроблені та реалізовані проекти розвитку, які сприяють досягненню зазначених цільових показників.

Четверта вимога до м. Києва є те, що місто повинне здійснювати регулярний моніторинг зміни ситуації відповідно до зазначених показників у забудові. Усі міста, які входять до Клубу стійких розумних міст, проводять публічний моніторинг ситуації, доступ до результатів якого мають усі мешканці. В Інтернеті також представлені річні звіти світових міст з результатами досягнення намічених цільових показників. Це відкрита інформація, такі звіти лідерів світових рейтингів Розумних міст використовуються як досвід, на який можна спиратися під час коригування власних планів.

П'ята вимога, — система управління за забудовою, що дозволяє реалізовувати стратегію міста. Світовий досвід показує, що система управління Розумним містом не є тотожною міській владі. Це завжди спільна робота влади, бізнесу, освіти та науки, населення та інших зацікавлених сторін. Усі вони беруть участь в обговоренні стратегії, цільових показників щодо напрямків забудови, розробки та реалізації проектів розвитку, здійснюють моніторинг зміни ситуації. У різних містах світу працюють різні схеми устрою системи управління: десь це

одна конструкція, що вирішує всі зазначені вище завдання, у низці міст виділяються окремі структури для пілотної апробації проектів та моніторингу.

Шоста вимога: кожне місто, яке вирішило стати розумним, є одним із вузлів мережі Розумних міст. Це означає, що кожне місто може стати активним користувачем світового досвіду побудови Розумних міст щодо технологій та успішних проектів забудови. З цією метою регулярно складаються світові рейтинги Розумних міст із зазначенням показників оцінки, а також публікуються річні звіти міст про досягнення цільових показників. І в кожному окремому випадку можна не лише порівнювати місто з іншими, а й визначати завдання на найближчий період, спираючись на світовий досвід. Таким чином кожне місто є в мережі накопиченого досвіду міст й надає свій досвід для використання іншими містами. При побудові Розумного міста треба діяти відповідно до принципу: «навчати весь світ і навчати весь світ».

Поняття «Стійкий розвиток міста» у стандартах ISO свідчить про те, що важливо не лише визначити стартові та цільові показники за всіма напрямками забудови, а й регулярно демонструвати динаміку змін.

Іспанський університет Наварри у 2016 році першим створив свою класифікацію розумних міст. Рейтинг сформовано на підставі 77 індикаторів Smart City, які розділені по 10 групам, які описують основні аспекти міського життя: 1. Економіка; 2. Технології; 3. Людський капітал; 4. Соціальна сфера; 5. Міжнародні зв'язки; 6. Навколишнє середовище; 7. Мобільність та транспорт; 8. Міське планування; 9. Самоврядування; 10. Державний апарат [62, с. 23].

У цій їх класифікації 3 пункти пов'язані з ефективною роботою системи управління: міське планування, самоврядування та державний апарат. Це підтверджує, що саме розумне управління визначає «розумність» міста.

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження та узагальнюючи досвід міста Києва, було сформульовано такі рекомендації:

- управління містом має будуватися на принципах ефективності та цілепокладання, а також фокусуватися на ретельній розробці та офіційному прийнятті місцевої стратегії розвитку «розумного міста». Без прийняття цього

документа фінансування та реалізація «розумних» рішень в рамках забудови можуть виявитися стратегічно невірними діями;

- затвердження відповідних документів стратегічного планування дозволяє спланувати відповідний обсяг видатків міського бюджету на впровадження «розумних» технологій в забудову. Рекомендується виділити достатній обсяг ресурсів для впровадження критично важливих «розумних рішень» та подальшої їхньої інтеграції між собою;

- для міського управління вкрай важливою є участь громадян у прийнятті ключових рішень. Для цього влада може використати можливості соціальних мереж або спеціалізованих платформ, наприклад «Активний громадянин».

Висновки до 3 розділу:

Проведене дослідження особливостей механізмів державного управління забудовою в м. Києві відкрило ряд важливих аспектів, які вимагають негайного уваги та реформ. Перш за все, місто Київ стикається з великим попитом на житло та комерційну нерухомість, що потребує ефективного планування та контролю з боку держави. Відсутність чітких інструментів для регулювання забудови може призвести до нераціонального використання земельних ресурсів та екологічних проблем.

Другий аспект, на який слід звернути увагу, полягає в покращенні системи моніторингу та контролю за будівництвом. Застосування сучасних технологій та геопросторових інструментів може сприяти більшому контролю над розвитком міста та забезпечити більшу прозорість у процесах прийняття рішень.

Останнім, але не менш важливим аспектом є включеність та врахування інтересів різних соціальних груп у процесах прийняття рішень щодо забудови. Співпраця з громадськістю, бізнесом та екологічними організаціями може сприяти більш гармонійному та справедливому розвитку міста.

Загалом, удосконалення механізмів державного управління забудовою в м. Києві є необхідним завданням для забезпечення сталого розвитку столиці, збереження екологічної рівноваги та покращення якості життя мешканців.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу базових аспектів ефективності державного управління можна визначити декілька ключових висновків. Перш за все, ефективне державне управління вимагає відкритості, прозорості та відповідальності перед суспільством. Це включає в себе доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та механізми контролю за діяльністю органів влади. Другий аспект полягає у раціональному використанні ресурсів, включаючи фінансові, людські та природні ресурси. Ефективне розпорядження цими ресурсами може забезпечити оптимальне досягнення цілей державного управління. Також важливим аспектом є здатність до адаптації до змін у суспільстві та середовищі. Державне управління повинно бути гнучким та реагувати на зростаючі виклики та нові технології. У підсумку, базові аспекти ефективності державного управління включають в себе відкритість, раціональне використання ресурсів та гнучкість у вирішенні завдань. Дотримання цих принципів допоможе забезпечити ефективне та стале управління, що відповідає потребам сучасного суспільства.

2. Аналіз інноваційної політики в сфері державного управління забудовою міст підкреслює важливість впровадження сучасних технологій і підходів для оптимізації процесів міського планування та забудови. Інновації в цій галузі можуть значно покращити якість життя мешканців та забезпечити більш ефективне використання ресурсів для розвитку міста. Одним із ключових аспектів інноваційної політики є впровадження концепції «розумного міста» (Smart City), яка передбачає використання сучасних інформаційних технологій, датчиків, систем зв'язку та аналітики для оптимізації управління містом. Це дозволяє покращити міську інфраструктуру, транспортну систему, енергоефективність та зв'язок між мешканцями та органами влади. Крім того, інноваційна політика включає в себе підтримку досліджень та розвитку у сфері міського планування та забудови. Співпраця з академічними установами та

приватним сектором може сприяти створенню нових рішень та технологій для сталого розвитку міста. У підсумку, інноваційна політика в державному управлінні забудовою міст спрямована на створення більш сучасних, зручних та сталих міських середовищ для мешканців. Впровадження нових ініціатив та технологій допомагає забезпечити ефективнішу та екологічно чисту інфраструктуру міста, що відповідає вимогам сучасного світу.

3. Аналіз процесу реалізації парадигми державного управління в м. Києві свідчить про існування певних викликів і проблем у процесі забудови та планування розвитку міста. Існуючі механізми управління можуть вимагати додаткового вдосконалення для більшої ефективності і забезпечення відповідності стратегічним цілям сталого розвитку. Залучення громадськості та зацікавлених сторін, а також більша увага до екологічних питань може покращити процес планування та забудови.

4. Місто Київ виступає як важливий суб'єкт управлінського процесу в Україні, а також об'єкт впливу державних органів. Потреби столиці та її мешканців потребують спеціальної уваги та підтримки, оскільки успіх Києва має велике значення для всієї країни. Забезпечення відповідної уваги до інтересів міста та його розвитку важливо для забезпечення сталого розвитку столиці та всієї держави.

5. Аналіз основних підходів до забудови міст вказує на важливість балансу між економічними, соціальними та екологічними аспектами. Сучасні тенденції включають в себе більшу увагу до сталих та інноваційних підходів до забудови, включаючи "зелену забудову" та концепцію "розумного міста". Основний підхід повинен враховувати потреби мешканців та забезпечувати стаке використання ресурсів для розвитку міста.

6. Аналіз централізованих державних механізмів управління забудовою міста Києва свідчить про існування системи, де ключові рішення та контроль знаходяться у руках центральних органів влади. Органи місцевого самоврядування в обмеженій мірі мають вплив на процес забудови, а більшість стратегічних рішень приймається на рівні державних органів. Ця централізація

може призвести до відчуття віддаленості влади від місцевого населення та недостатнього врахування місцевих особливостей.

7. Аналіз методологічних основ формування та розвитку системи управління перетворенням житлового фонду міста Києва вказує на потребу в комплексному підході, який враховує як економічні, так і соціальні аспекти. Важливим є розробка стратегічних планів та політик, які сприяють сталому розвитку та враховують інтереси мешканців міста.

8. Розвиток забудови в Києві в контексті державного управління відзначається певними викликами, включаючи збалансований підхід до економічних, соціальних та екологічних аспектів. Важливою є систематична перевірка та регулювання процесів забудови для забезпечення відповідності стратегічним планам та сталим розвитком міста.

9. Організація державного управління містом Києвом у рамках концепції Smart City передбачає використання інноваційних технологій та інформаційних систем для оптимізації управління містом. Це включає в себе впровадження систем моніторингу, зелених технологій, покращення транспортної інфраструктури та послуг для мешканців. Важливим є забезпечення взаємодії між органами влади, громадськістю та приватним сектором для досягнення цілей концепції Smart City.

Загальний висновок полягає в тому, що організація державного управління в місті Києві вимагає більшої уваги до сталого розвитку, інноваційних підходів та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами. Комплексний підхід та врахування інтересів мешканців міста є важливими для досягнення успішного управління та покращення якості життя в столиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аль-Наїф О. В. Організаційні та економічні основи створення технопарків як інноваційних структур сталого розвитку: автореф. на здобуття наук. ступеня канд.. екон. наук. Інститут проблем ринку та екологоекономічних досліджень НАН України. Одеса, 2010. 20 с.
2. Амоша М. Формування кластерної моделі соціально-економічного розвитку міста/Економіка будівництва і міського господарства. 2005. №1. С. 13-18.
3. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно правові засади. монографія. 3 видання. К.: Наукова думка, 2023. 300 с.
4. Бандурка О. О. Державне управління: проблеми уточнення поняття та визначення меж його використання. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2004. № 3. С. 26–32.
5. Березянська А. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізми державного управління» та їх класифікація. Наукові праці. Серія: Державне управління. Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Миколаїв, 2015. Т. 254, вип. 242. С. 6–10.
6. Білик О. І., Лукашевська У. Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. Економіка та суспільство : електрон. журн. Мукачів. держ. ун-т. 2017. Вип. 12. С. 177–180.
7. Білорус О. Г. Глобалізація і національна стратегія України монографія. Білорус О. Г. Броди, Просвіта, 2001. 300 с.
8. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм. пер. з англ. В. Шульга. Київ : Все увито, 2003. 350 с.
9. Гнопко Я. Б., Гасюк М. Р., Коник С. І. Нові будівельні типології і архітектура в історичному контексті IScience, Актуальные научные исследования в современном мире. Переяслав, 11 (55), ч. 8. 2019. С. 55–61.

10. Голян В. А., Рудинець М. В., Рошкевич В. Ф. Інвестування проектів переробки відходів в умовах децентралізації: сучасний стан та пріоритети. Інвестиції: практика та досвід. Чорномор. держ. ун. ім. Петра Могили. Київ: ДКС-центр, 2018. No 9. С. 6–12.
11. Державне управління: словник-довідник. За заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
12. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. М-во розвитку громад та територій України ; за підтримки ЄС. Київ, 2017. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf.
13. Дуков Д. Ф. Аналіз сутності поняття «механізм державного управління» та побудова його узагальненого визначення. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. No 1. С. 39–48.
14. Європейська хартія місцевого самоврядування, 1985. URL: : <http://zakon1.rada.gov.ua>
15. Закону України «Про містобудівну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
16. Закон України «Про архітектурну діяльність». URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
17. Закон України «Про планування і забудову територій». URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-14>.
18. Ізарова І. Містобудівне право як галузь права. Право України. 2011. No 7. С. 229–234.
19. Квасніцька О.О. Сутність будівельної діяльності: теоретичний погляд. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2011. Т. 10. С. 413–423.

20. Козич О. М. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. Державне будівництво. 2012. No 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_47
21. Коник С.І. Адаптація постпромислових територій для створення комфортного житлового середовища»/Міжнар. наук. конф., присвячена століттю містобуд. освіти у Львівській Політехніці «Креативний урбанізм». Львів, 24–25 трав. 2013 р. Львів: Вид-во Львів: політехніки, 2013. С. 67-68.
22. Коник С.І. Оцінка якості міського середовища на основі аналізу геоінформційної система міста. Міжнародна науково-технічна конференція молодих вчених «GeoTerrace-2017» 14–16 грудня 2017 р., Львів(Україна).Збірник матеріалів, відповід. ред. К. Р. Третяк. Львів, Видавництво Львівської політехніки. 2017. С. 126-128.
23. Коник С. І.Методи дослідження інтенсифікації забудови у міському середовищі Містознавчі студії: становлення наукового напрямку: тези доповідей наукової конференції з нагоди ювілею професора Галини Петрівни Петришин (Львів, 27.04.2017 р.). Львів, 2017. С. 51–53.
24. Концепція публічного управління у сфері містобудівної діяльності 20192030URL:<https://city2030.org.ua/sites/default/files/documents/Kontseptsiya.pdf>
25. Лисенко В. В. Закордонний досвід здійснення містобудівної діяльності. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2019. No 4(68). URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/24.pdf
26. Логвиненко В.І. Механізми державного управління реформуванням та розвитком підприємств житлово-комунального господарства в регіоні : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Донецький держ. ун-т управління. Донецьк, 2009. 40 с.
27. Мельник М. І. Метрополізаційні процеси в регіоні: концептуальні підходи та прикладні аспекти просторового аналізу: науково-аналітична доповідь. НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів : ФОП Омельченко В. Г., 2014. 65 с.

28. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
29. Мінрегіон визначив напрямки реформування будівельної галузі. Повідомлення прес- служби Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244575869.337.
30. Містобудування, територіальне і стратегічне планування: організаційно-економічні, правові, суспільні та еколого-технологічні аспекти: монографія. ТОВ «Цифрова типографія», 2014. 534 с.
31. Могіліна Т.С. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яткоохоронне законодавство України. К. : Стилос. 2002. 195 с.
32. Непомнящий О.М., Ісаєнко Д.В. Регулювання дозвільно погоджувальних процедур у будівництві відповідно до світових стандартів. Публічне урядування. 2016. № 1 (2). С. 49-60.
33. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. Епохи та міста. Київ: Інститут Урбаністики. 2019. 264 с.
34. Покатаєв П.С. Самоврядний контроль у системі благоустрою населених пунктів. Інвестиції: практика та досвід: наук.-пр- акт. журн. Київ, 2012. С. 85–88.
35. Пряхін Є.В. Адміністративно-правове регулювання і забезпечення дотримання правил благоустрою населених пунктів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2007. 19 с.
36. Савіцький, Р. Є. Зарубіжний досвід здійснення архітектурно-будівельного контролю та можливості його впровадження в Україні. Visegrad journal on human rights. 2015. № 3. Ч. 2. С. 106–110.
37. Слюдікова, Т. Забудова і благоустрій м. Києва в ХІХ-ХХ ст. Архіви України. 2009. № 3-4. С. 47-65.
38. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року. URL: https://old.kyivcity.gov.ua/files/2017/8/18/Strategie_nouvelle_edition.pdf

39. Управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації : монографія. Харків : Вид-во Харрі НАДУ «Магістр», 2012. 312 с.
40. Устінова І.І. Формування комфортного середовища сучасного міста. Organization of a comfortable living environment in urban settlements. (Зб. наук. праць). К.: ВАТ Київ ЗНДІЕП. 2008. С. 184-190.
41. Щербина Є. Адміністративна відповідальність за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів: автореф. дис. ...канд.юрид.наук. Міжнар.ун-т бізнесу та права.Херсон,2012. 20 с.
42. Яремко, Л. А. Глобальна конкурентоспроможність регіону: джерела конкурентних переваг. Регіональна економіка. 2009. No 1(51). С. 51 – 58
43. Abdelfatah M. City of Brick and Steel: The Structure of New York Buildings. Lulu.com. 2020. 96 p.
44. Adegbile A., Sarpong, D. Managerial Engagement with Scenario Planning: A Conceptual Consumption Approach. Foresight and STI Governance, 2015. 9(4), P. 73-80.
45. Aziz, D., Nawawi, A.H., Ariff, R.M. ICT Evolution in Facilities Management (FM): Building Information Modelling (BIM) as the Latest Technology. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 2016. 234, P. 363-371
46. Castells, G. The Shifting Importance of Regions, Nation-states and the European Union. In: The New Division of Labour: Emerging Forms of Work Organization in International Perspective. Berlin New York. 1995. P. 5 – 18.
47. Chen Y., Takayasu M. Modeling of foreign exchange rate dynamics and simulation (big-data and simulations of social and economic systems-prospect of econophysics study), Journal of the Japan Society for Simulation Technology, 2014. vol. 33, P. 254–257
48. Cherkes B., Petryshyn H. and Konyk S. Urbanization altrends and impulses in the housing construction of Ukraine. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. 3rd World multidisciplinary civil engineering, architecture, urban planning symposium WMCAUS 2018, Prague, Czech Republic, 2019. (9). P. 18-22.

49. Cheru F. Transforming our common future: the local dimensions of global reform. *Review of International Political Economy*. 2000. P. 357-361
50. Coase R.H. The Relevance of Transaction Costs in the Economic Analysis of Law'. Chapter 7 in Francesco Parisi and Charles K. Rowley (eds) *The Origins of Law and Economics: Essays by the Founding Fathers*. Northampton, MA: Edward Elgar. 2005. P. 199-221
51. Console S., Presto V., Recuperate D. R. Producing linked data for smart cities: the case of Catania, *Big Data Research*, 2017. vol. 12, no. 7, P. 1–15
52. Darden J., R. Malega, and R. Stallings Social and economic consequences of black residential segregation by neighbourhood socioeconomic characteristics: the case of metropolitan Detroit. *Urban Studies*, 2019. vol. 56, no. 1, P. 115–130
53. Dekhtiarenko Yu. et all. Regulation of land relations in the modern city: Monograph. Kyiv. 2009. 156 p.
54. Diomin M.M., Byvalina M.V. Problems and methods of mass residential development areas modernization in the 60-70s (for example, Kyiv). *Urban design and territorial planning*, 2005. Vol. 21. P. 67-75.
55. Diomin N. The city's master plan — the most important information resource in the system of strategic and operational decisions. Approach and prospects of development of the cities of Ukraine, 2012. Vol. 23, P. 6-25.
56. Drapikovskiy O.I. et all. Urban development and urban development policy: Monograph. Kyiv. 2022. 124 p.
57. Filvarov G. Problems of urban development planning in the context of world urban processes. Approach and prospects of development of the cities of Ukraine, 2012. Vol. 23, P. 26-38.
58. Hashem T., Ibrahim A. T., Victor A. The role of big data in smart city, *International Journal of Information Management*, 2016. vol. 36, no. 5, P. 748–758.
59. Konyk S. Urban density regulation in Ukraine . Old new space : VII. International scientific conference from the series "Phenomena of borderland", 29 June 2018, Szczecin. Poland, 2018. P. 30-42.

60. Kushnirenko M. Problems of the functional and planning structure reorganization of the Kyiv agglomeration. Approach and prospects of development of the cities of Ukraine, 2022. Vol. 23, P. 101-114
61. Liu, J.; Wang, X.; Nie, X.; Lu, R. Incentive Mechanism of Construction Safety from the Perspective of Mutual Benefit. *Buildings* 2022,12, URL: https://mdpi-res.com/d_attachment/buildings/buildings-12-00536/article_deploy/buildings-12-00536-v2.pdf?version=1650782547
62. Luis S., Jorge L., Pablo S. Managing large amounts of data generated by a smart city internet of things deployment. *International Journal on Semantic Web & Information Systems*, 2016. vol. 12, no. 4, P. 22–24.
63. Mazhar R., Awaits A. Anand P. Urban planning and building smart cities based on the internet of things using big data analytics. *Computer Networks the International Journal of Computer & Telecommunications Networking*. 2016. vol. 10, no. 4, P. 63–80.
64. Parsons T., Smelser N. J. *Economy and Society: A Study in the Integration of Economic and Social Theory*. N. Y. 1965. P. 104—105.
65. Palekha Yu.M. Kiev city agglomeration: current state and development paths. *Changes in urban space in Ukraine*. Edited by L.H. Rudenko. Kiev, 2013. P. 73-80.
66. Pidgrushnyi G.P., Denysenko O.O. Determination of Kyiv's influence on adjoining territory in the context of territorial planning tasks. Approach and prospects of development of the cities of Ukraine, (2013). Vol. 24, P. 85-101.
67. Pitiurenko Ye.I. *Settlement systems and territorial organization of the national economy: Monograph*. Kiev. 1983.140 p.
68. Pleshkanovska A.; Biriuk S. Outdated housing stock as an object of complex reconstruction programs and projects (on the example of Kyiv city). *Journal of Urban and Regional Analysis*. 2021. 13(2), P. 257–280.
69. Scheme of planning of suburban area of Kyiv URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0BxbGBoNdb1j6fmdGWVdtNzJSaWgyTXlWaW5WX1FxV3dSVlVEed1VwYm1UcF8wOVBhUUtmSnM>

70. Su W., Gao X., Jiang Y., Li J. Developing a construction safety standard system to enhance safety supervision efficiency in China: A theoretical simulation of the evolutionary game process. *Sustainability* 2021. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/23/13364>

71. Vimarlund V., Wass S., Big data, smart homes and ambient assisted living. *Yearbook of Medical Informatics*. 2014. vol. 9, no. 1, P. 143–149.